

ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΚΙΡΗ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

*Ο κύκλος
της σιωπής*
Αληθινή ιστορία

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ιφιγένεια**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μαρία Τσακίρη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Σεβαστιάδου
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Δημήτρης Χαροκόπος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Μαρία Τσακίρη, 2017
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Robin Macmillan/Trevillion Images,
Peshkova/shutterstock
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2017

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2017, 3.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1929-9
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1930-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfoosi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΚΙΡΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

*Ο κύκλος
της σιωπής*

Είμαι ένας άνθρωπος που πολύ εύκολα μπορεί να διαβάσει κάποιος αν έχει τη διάθεση...

Που μου αρέσει να χαμογελάω το πρωί στους γύρω μου, κι ας μην τους γνωρίζω...

Που δίνω την ψυχή μου γι' αυτούς που έχουν ανάγκη...

Είμαι ένας άνθρωπος που προσφέρω χωρίς να ζητάω ανταπόδοση...

Είμαι ένα ανοιχτό βιβλίο.

Είμαι, όμως, κι ένας άνθρωπος που για να σε αφήσω να διαβάσεις όλα αυτά που κάνουν εμένα, ΖΗΤΑΩ από σένα να με αφήσεις ελεύθερη να τα εκφράζω όλα αυτά!

Αλλιώς το βιβλίο αυτό κλείνει εδώ για σένα...

Ιφιγένεια

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ...

Λένε πως όταν διαβάζουμε ένα βιβλίο, αυτόματα δημιουργούνται εικόνες στο μυαλό μας, που δικαιολογούν την αίσθηση της διασκέδασης και της απόλαυσης. Αν κάτι χαρακτηρίζει αυτή την αληθινή ιστορία είναι οι εικόνες που σε καθηλώνουν. Από τις πρώτες λέξεις έως την τελευταία αράδα ξεπηδούν από το χαρτί και χορεύουν στο μυαλό του αναγνώστη. Του ανακατεύουν το στομάχι... Τον συγκλονίζουν, τον προβληματίζουν και τον εξαγριώνουν. Και όχι μόνο οι εικόνες. Οι δυσάρεστες οσμές, οι τρομακτικοί και απαίσιοι ήχοι, οι αλλόκοτες υφές, οι πικρές και άσχημες γεύσεις...

Ακροβατώντας ανάμεσα στις πέντε κακοποιημένες από τον πατέρα της αισθήσεις, η Ιφιγένεια προσπάθησε να επιβιώσει. Να βγάλει από τον λαιμό της τη βαριά και ασήκωτη ταμπέλα που της κρέμασε η κοινωνία. Όλες οι πόρτες της ζωής ήταν κλειστές γι' αυτή. Μία και μοναδική παρέμενε ξεκλειδωτή. Πέρασε το κατώφλι της και βρέθηκε σ' ένα σκοτεινό τούνελ. Χάθηκε μέσα σε λάθος επιλογές, όχι επειδή πήρε τη ζωή λάθος. Επειδή η ίδια η ζωή περνούσε από δίπλα της και της έκλεινε περιπαικτικά το μάτι. Όταν έτρεξε να την προλάβει, εκείνη την είχε προσπεράσει ήδη. Ο ψεύτικος κόσμος της εξάρτησης αποδείχθηκε μονόδρομος. Την οδήγησε στο χείλος του γκρεμού...

Μια πυγολαμπίδα σαν εκείνες που μάζευε παιδί, τρέχοντας ανέμελα στο ρέμα της γειτονιάς της, φώτισε το κρυφό μονοπάτι προς τη λύτρωση.

Η ΘΕΛΗΣΗ για ζωή αποδείχθηκε πιο δυνατή από την ίδια τη ΖΩΗ της Ιφιγένειας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καλοκαίρι 2004 – Θεσσαλονίκη

Το λεωφορείο ήταν ασφυκτικά γεμάτο. Καρφίτσα να έριχνες, δε θα έπεφτε κάτω. Θα έμενε ανάμεσα σε στοιβαγμένα κορμιά, που απεγνωσμένα προσπαθούσαν να πλησιάσουν κάποιο παράθυρο για μιαν ανάσα δροσιάς. Το θερμόμετρο είχε «χτυπήσει» κόκκινο, και η πόλη ζούσε στον ρυθμό των ολυμπιακών αγώνων. Σε τρεις μέρες τα βλέμματα όλου του κόσμου θα ήταν στραμμένα στο Ολυμπιακό Στάδιο, και η τελετή έναρξης μονοπώλησε τη συζήτηση, ακόμα και τους ψιθύρους στα πίσω καθίσματα που έφταναν στα αυτιά μου.

Παρατηρούσα τους επιβάτες έναν έναν. Την έκφραση του προσώπου, τον τρόπο με τον οποίο γελούσαν, το πώς μιλούσαν. Πόσοι από αυτούς συμμετείχαν στη συζήτηση και πόσοι απλώς άκουγαν. Τι φορούσαν και τι περιείχαν οι σακούλες στα χέρια τους. Έσκυβα το κεφάλι μου για να διακρίνω ακόμα κι εκείνους που βρίσκονταν αρκετά πίσω. Άνθρωποι που επέστρεφαν από τη δουλειά τους κουρασμένοι, παιδιά ανήσυχα, ανυπόμονα και ενοχλητικά, γυναίκες με χαλασμένο το μακιγιάζ από τον ιδρώτα. Όλοι τους βρήκαν ένα κοινό ενδιαφέρον για να κάνουν πιο ανεκτή τη δύσκολη διαδρομή. Ανάμεσά τους μια ψιλόλιγνη γυναικεία φιγούρα ντυμένη στα λευκά. Δεν μπορούσα να διακρίνω το πρόσωπό της. Το βουητό δεν έφτανε στα αυτιά της ούτε έδειχνε να την ενοχλεί η ζέστη. Πιασμένη από τις κίτρινες χειρολαβές, έχανε την ισορροπία της σε κάθε απότομο φρενάρισμα του οδηγού. Χαμένη στις σκέψεις της. Αδιάφορη για το τι συμ-

βαίνει δίπλα της. Ανέκφραστη και θλιμμένη, κοιτούσε τα αυτοκίνητα που προσπερνούσαν.

Μόνο όταν ο κόσμος λιγόστεψε κι έκανε μερικά βήματα για να με πλησιάσει μου φάνηκε πρόσωπο γνωστό, οικείο. Ώσπου να καθίσει δίπλα μου, τη θυμήθηκα. Μα ναι, ήταν η Ιφιγένεια. Είχαν περάσει χρόνια από κείνη την πρώτη μας συνάντηση. Πατήσαμε σχεδόν ταυτόχρονα το κουμπί της στάσης και χαμογελάσαμε διαπιστώνοντας ότι θα κατέβουμε μαζί.

Ήταν περασμένες 4, και μου πρότεινε να καθίσουμε στο παγκάκι. Έτσι, για να τα πούμε λίγο. Είχε ανάγκη από την ανθρώπινη επαφή με κάποιον που γνώριζε. Κι εγώ, μεταξύ των αγνώστων εκείνης της μέρας, ήμουν ένα πρόσωπο που γνώριζε από παλιά. Δεν της χάλασα το χατίρι. Το σιδερένιο παγκάκι ήταν πολύ ζεστό από τον καυτό ήλιο, και τα αυθόρμητα γέλια μας έσπασαν την αμηχανία της στιγμής.

Εκμεταλλεύτηκα τον χρόνο για να παρατηρήσω τα χαρακτηριστικά της. Το ύψος της εντυπωσιακό. Εντελώς αμακιγιάριστη και πολύ μαυρισμένη. Το χρυσαφένιο χρώμα του κορμιού της έδενε πολύ ωραία με τη λινή κατάλευκη πουκαμιά και το άσπρο κολάν που φορούσε αλλά και το κόκκινο φουλάρι, με το οποίο έπιασε τα μαλλιά της για να μην πέφτουν στο πρόσωπό της. Με κοιτούσε επίμονα μέσα στα μάτια. Ήθελε να μιλήσει. Να συνεχίσει την ιστορία της ζωής της από το σημείο που την αφήσαμε τη μέρα της γνωριμίας μας και με είχε σοκάρει.

Σ' εκείνο το ζεστό σιδερένιο παγκάκι η Ιφιγένεια ξεδίπλωσε την ψυχή της με μια συγκλονιστική αφήγηση. Καθένα από τα κεφάλαια που άνοιξε θα μπορούσε να αποτελεί από μόνο του το θέμα ενός βιβλίου ή μιας ταινίας. Όλα μαζί δε χωρούσε το μυαλό μου πώς θα μπορούσαν να συμβαίνουν σ' έναν άνθρωπο τόσο νέο. Φάνταζαν απίστευτα, κι όμως ήταν αληθινά και περιλαμβάνονται σ' αυτό το βιβλίο. Κάθε λέξη, κάθε λεπτομέρεια στις επόμενες σελίδες είναι πέρα για πέρα αληθινά. Όπως κι όλα τα περιστατικά που περιγράφονται.

Την παρακολουθούσα με κομμένη την ανάσα, όπως κι εκείνη την πρώτη φορά που μου μίλησε για τον απάνθρωπο βιασμό από τον πατέρα της, την επί χρόνια κακοποίηση που υπέστη στα χέρια του αλλά και το άσχημο παιχνίδι που της έπαιξε η μοίρα. Βίωσε τον ομαδικό βιασμό από μια παρέα αγοριών, που θεώρησαν πως αφού τη βίαζε ο πατέρας της, είχαν το δικαίωμα να κάνουν το ίδιο. Η αφήγησή της συνεχίστηκε με την αναζήτηση διεξόδου στα ναρκωτικά, το εμπόριο, τη φυλακή, την προσπάθεια απεξάρτησης και τη δύναμη που βρήκε, τελικά, να αντισταθεί και να βάλει τέλος σε ό,τι δηλητηρίαζε τη ζωή της.

Τα αυτοκίνητα κινούνταν με θόρυβο δίπλα μας. Οι κόρνες εκνευρισμένων οδηγών σ' ένα μικρό μπουτλιάρισμα δεν κατάφεραν να αποσπάσουν την προσοχή μου. Η ατμόσφαιρα αποπνικτική, όχι μόνο από τη ζέση και το καυσαέριο, αλλά και από τις «αναθυμιάσεις» όσων άκουγα. Λεωφορεία πήγαιναν κι έρχονταν στη σχεδόν λωμένη ασφαλτο. Έκαναν στάση μπροστά μας για να αφήσουν ή να πάρουν κόσμο. Τα λεπτά περνούσαν, κι εμείς παραμέναμε εκεί. Καθισμένες στο σιδερένιο μπλε παγκάκι, στο οποίο εκείνο το απόγευμα ξετυλίχτηκε μια ανθρώπινη ιστορία. Ένα αληθινό σενάριο ζωής, που ξεκίνησε στη Θεσσαλονίκη πριν από τέσσερις δεκαετίες και μεταφέρθηκε στην περιφέρεια. Πρωταγωνιστής σ' αυτό το σενάριο η κοινωνία. Μια απαίδευτη κοινωνία που στο αθέατο έγκλημα του βιασμού και της κακοποίησης καταδικάζει τα θύματα περισσότερο από τους θύτες. Που στιγματίζει και συνεχίζει να θεωρεί την Εύα μοναδική πηγή της αμαρτίας, δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή στη συμπεριφορά του θύματος και μικρότερη σ' εκείνη του δράστη. Που αντιμετωπίζει με δυσπιστία και ρατσισμό κάθε καταγγελία γυναίκας απλώς επειδή είναι γυναίκα και την οδηγεί στην αυτοενοχοποίηση και πολλές φορές στη «μαύρη τρύπα» της εξάρτησης. Ακόμα και στην αυτοχειρία για λύτρωση.

Η ώρα περνούσε, οι ακτίνες του ήλιου έπαψαν να κάθονται καυτές στο πρόσωπό μας, και η αγωνία μου για την εξέλιξη της

κουβέντας ήταν μεγάλη. Το σφίξιμο στην ψυχή το χαλάρωσε η ίδια η Ιφιγένεια. Χαμογέλασε και πρότεινε να βάλουμε ένα στοίχημα για το πόσες γυναίκες πίστευα πως έχουν πέσει θύματα κακοποίησης στο επόμενο λεωφορείο που έκανε στάση μπροστά μας. Ή πόσοι από τους επιβάτες του κάνουν χρήση ουσιών. Δεν μπορείς να φανταστείς, μου είπε, τι συμβαίνει γύρω μας. Είναι ο διπλανός μας στη θέση ή εκείνος που επιβιβάστηκε μόλις, οι άνθρωποι της διπλανής πόρτας, που δείχνουν αξιοπρεπείς και οικογενειάρχες, αλλά κακοποιούν τη γυναίκα τους και λεκιάζουν τα όνειρα των παιδιών τους. Κάθε αστικό λεωφορείο που βλέπεις να περνάει κρύβει μέσα του ανθρώπινες ιστορίες παρόμοιες με τη δική μου.

Η έρευνα για όσα μου αφηγήθηκε κράτησε περίπου 3 χρόνια. Κατά τη διάρκεια της συγγραφής, αλλά και πριν από τον επίλογο, αναζήτησα και διασταύρωσα κάθε πληροφορία και γεγονός που μου ανέφερε. Μίλησα με πρόσωπα που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη ζωή και στα γεγονότα που τη σημάδεψαν. Συζήτησα με μέλη της οικογένειας και συγγενείς της, ψυχολόγους και ψυχιάτρους που την παρακολούθησαν. Διάβασα ιατρικές βεβαιώσεις και γνωματεύσεις. Εφημερίδες που είχαν καλύψει το γεγονός τόσο από αστυνομικής όσο από και δικαστικής πλευράς. Τα ημερολόγιά της, αποσπάσματα των οποίων χρησιμοποίησα, τις σημειώσεις της σε χαρτάκια, κάρτες, τετράδια. Άκουσα με προσοχή τις κασέτες που η ίδια μαγνητοφώνησε. Στις φθαρμένες καφέ ταινίες τους αποτυπωμένη η κατάθεση ψυχής της Ιφιγένειας.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ιούλιος 1973 Θεσσαλονίκη
Κρυφτό...

Πέντε, δέκα, δεκαπέντε, είκοσι, είκοσι πέντε...»
«Ένας Γιώργος, μια Μαρία και μια Λυδία, φτου... και
βγαίνω».

«Διονύση, σε είδα. Φτου και σένα, Ενδοξούλα!»

«Σοφία, είσαι ζαβολιάρρα. Γιατί πήγες προς το ρέμα;»

«Πένη, μην κρύβεσαι. Σε είδα πίσω από τη μουριά!»

«Μπριτς, τα κλούβιασες, Νίκο... Δεν είμαι η Πένη. Είμαι η
Ζένα!»

«Φτου για μένα και σώθηκα!»

«Γιώργο, σειρά σου. Τα φυλάς εσύ τώρα».

«Πέντε, δέκα, δεκαπέντε...»

Η πιτσιρικαρία της οδού Σαμοθράκης βρισκόταν σε πλήρη
ανάπτυξη. Ήταν η ώρα που οι «σπόροι» γίνονταν οι κυρίαρχοι
του δρόμου. Οι ηγέτες του μαχαλά. Όλος ο κόσμος του παιχνι-
διού ήταν δικός τους. Και ήταν έτοιμοι να ανοίξουν τα φτερά
τους για να κατακτήσουν ολόκληρο τον πλανήτη.

Μια παρέα αγοριών και κοριτσιών στις αρχές καλοκαιριού
του '73 που έπαιζε ανέμελα, χωρίς το βάρος της γενιάς που βίω-
νε μια πολύ δύσκολη και αβέβαιη πολιτική κατάσταση. Μια γκρί-
ζα εποχή που είχαν την τύχη να μην κατανοούν, σίγουρα, όμως,
προβληματίζε και ανησυχούσε τους γονείς τους. Στην πλειονό-
τητά τους απόγονοι προσφύγων από τον Πόντο, τη Ρωσία και
τη Μικρά Ασία. Αναζητήσαν και βρήκαν μια νέα ζωή στη Θεσ-
σαλονίκη, σ' έναν από τους καινούργιους συνοικισμούς που δη-
μιουργήθηκαν μετά την άφιξή τους στο λιμάνι της πόλης. Από
τους τενεκεδομαχαλάδες με τα τολ και τις ξύλινες παράγκες βρέ-

θηκαν να ζουν στις πολυκατοικίες της αντιπαροχής, σ' εκείνη τη μεταπολεμική οικιστική έκρηξη, και να μεγαλώνουν τα παιδιά τους με τις αρχές που τους μετέδωσαν οι Σμυρνιές γιαγιάδες.

Κάθονταν στα κεφαλόσκαλα των σπιτιών, μαυροφορεμένες, με τσεμπέρι στα μαλλιά, φύλλα βασιλικού στη μύτη και ξανθιές σταφίδες στην τσέπη, να πλέκουν με το τσιγκελάκι τα προικιά της εγγόνας, παίρνοντας αορηχτά και βουβά γαϊτανάκια με το ροζιασμένο έμπειρο χέρι. Δε χρειάζονταν ούτε πατρόν ούτε σχέδιο. Τα μάτια τους τα είχαν μόνο για τα παιδιά που έπαιζαν αμέριμνα στον δρόμο και στις γύρω αυλές. Πού και πού τους έβαζαν τις φωνές όταν απομακρύνονταν και πήγαιναν προς το επικίνδυνο ρέμα. Μιαν ανάσα από τα σπίτια τους.

Χωρισμένα πάντα σε δύο ομάδες. Από τη μια τα αγόρια, που προσπαθούσαν να επιβληθούν με τη δύναμή τους. Από την άλλη τα κορίτσια, που χρησιμοποιούσαν την υπεροχή του θηλυκού μυαλού και τα κατάφεραν, συνήθως, καλύτερα.

Άλλα χρόνια. Άλλοι άνθρωποι. Άλλες εποχές και προτεραιότητες. Τότε που δεν υπήρχε Διαδίκτυο, κινητά και sms για να δοθεί το σύνθημα «Παιδιά, όλοι έξω. Αρχίζει το παιχνίδι!» Όποιος ξεπόρτιζε πρώτος ήξερε τι πρέπει να κάνει. Να σχηματίσει ντουντούκα με τις παλάμες του και να φωνάξει κάτω από τα παραθυρόφυλλα των σπιτιών: «Α μπε μπα μπλομ, του κίθε μπλομ, α μπε μπα μπλομ του κίθε μπλομ, μπλιμ μπλομ!»

Σε λίγα λεπτά το αυτοσχέδιο και... παραπλανητικό sms είχε φτάσει στον παραλήπτη του. Το παιχνίδι άρχιζε, μαζί και οι δυνατές φωνές, που κανέναν δεν ενοχλούσαν. Τότε που οι αλάνες πλημμύριζαν με παιδιά. Κρατούσαν στο ένα χέρι το ψωμί με ζάχαρη. Στο άλλο βόλους ή πέτρες, καθαρίζοντας με την άκρη του μανικιού τη μύξα μαζί με τους γλυκούς κόκκους. Τότε που η λέξη «γλουτένη» δεν υπήρχε στη ζωή των μεγάλων, τότε που δεν είχε εμφανιστεί το «Playstation» στο λεξιλόγιο των αγοριών. Ζούσαν και ανέπνεαν για τα κατορθώματα του *Μπλεκ* και του *Μικρού ήρωα*. Τότε που η λέξη «μαλάκας» παρέμενε ακόμη άγνω-

στη, και η Μπάρμπι δεν είχε συνεπάρει τα κοριτσιίστικα μυαλά. Οι γειτόνισσες δεν έβλεπαν πρωινάδικα ούτε έπιναν φρέντο, αλλά ελληνικό καφέ, διαβάζοντας *Ρομάντσο* και *Βεντέτα*.

Η καθημερινή λαχτάρα των κοριτσιών ήταν να ξυπνήσουν νωρίς, ώστε να ανέβουν στην ταράτσα για ποδήλατο και κούκλες. Δεν πα να έβρεχε, να φυσούσε, να έλιωναν στο λιοπύρι...

Οι μικρές κυρίες κάθε πρωί στο πλυσταριό και στο «σπιτικό» που έχτισαν σιγά σιγά, με πολύ κόπο και ιδέες που πήραν από τη *Μανίνα*, την *Κατερίνα* και την *Πάττυ*. Μετέφεραν τις κούκλες τους και διάφορα παιχνίδια και αντικείμενα που καθεμιά πήρε από το σπίτι της. Πολύ γρήγορα είχαν αποκτήσει κουζίνα, ένα κουτί για πλυντήριο, μια σανίδα για σιδερώστρα, ένα καλώδιο για φωτιστικό, κουρελάκια από υφάσματα που τους έδιναν οι μανάδες τους για κουρτίνες και μια σπασμένη και εγκαταλειμμένη πινακωτή για την κούνια του... μωρού τους. Ώρες ατελείωτες με μπούρου μπούρου, γέλια, φωνές και παιδικές τσιριδες. Το ήσυχο σπιτικό τους αναστατωνόταν όταν απρόσκλητα, ατσούμπαλα και πάντα ενοχλητικά εμφανίζονταν τα αγόρια, με τις γυάλλινες μπίλιες ή το εκνευριστικό τάκα τάκα.

Μόνο αργά το απόγευμα άλλαζε το σκηνικό.

Κυνηγητό με τα αγόρια, τσιλίκι, τσανταλίνα μανταλίνα, «πόλεμος» και «αγαλματάκια» ήταν μερικά από τα παιχνίδια τους. Με το πρώτο σούρουπο έδιναν απαραίτητως τη σκυτάλη στο κρυφτό και στο κυνήγι πυγολαμπίδων, σε μια γλυκιά και τρυφερή ηλικία όπου άρχιζαν να χτίζονται οι πρώτες φιλίες.

Το ντέρμπι «κορίτσια εναντίον αγοριών» ξεκινούσε, και το μυαλό όλων ήταν στο ποια ομάδα θα αναδειχθεί νικήτρια στο τοπ παιχνίδι εκείνου του ζεστού καλοκαιριού. Αυτή η κατάκτηση θα ήταν η επιβράβευση μιας πολύ έντονης και κουραστικής μέρας. Τη διεκδικούσαν όλοι. Τα αγόρια ανέλυσαν συνωμοτικά τα πλά-

να τους αποτυπώνοντάς τα με ένα καλάμι στο χώμα. Τα κορίτσια αποφάσισαν να κινηθούν βάσει του στρατηγικού σχεδίου που κατέστρωσαν το πρωί με την Ιφιγένεια. Και οι δύο πλευρές αφοσιώθηκαν στον εντοπισμό της καλύτερης κρυψώνας. Μιλούσαν ψιθυριστά στο σκοτάδι, που άρχισε να πέφτει, χωρίς να έχουν αντιληφθεί μια σημαντική απουσία...

Η ψυχή της κοριτσοπαρέας έλειπε, και κανένας δεν το πήρε χαμπάρι.

Η νυχτιά είχε απλωθεί για τα καλά. Τα τριζόνια άρχισαν το βραδινό τους τραγούδι. Ο Γιώργος τα «φύλαγε», αλλά έριχνε και καμιά κλεφτή ματιά γύρω του. Συνεχίζοντας να κάνει «ματάκια» και λαχανιασμένος πια, έφτασε στα 100. Όλοι είχαν ταμπουρωθεί στις κρυψώνες τους. Κιχ δεν ακουγόταν. Άνοιγε διάπλατα τα μάτια του και τέντωνε τα αυτιά του για να εντοπίσει μια κίνηση ή μια λέξη. Πήγε προς το φορτηγό, αλλά συνειδητοποίησε πως τα κορίτσια τον παρέσυραν προς τα κει επίτηδες και κρύφτηκαν πίσω από το τρακτέρ του κυρ Τάσου. Αυτός ο γύρος του παιχνιδιού ήταν για γερά νεύρα... Τα λεπτά περνούσαν, κι όλοι παρέμεναν άφαντοι. Το πρώτο μάλωμα στο στριμωξίδι για τη διεκδίκηση μιας καλής θέσης δεν άργησε να φέρει το «πλάκωμα» των αγοριών. Το οχυρό παραδόθηκε στον «εχθρό».

Όσο και να το πάλεψαν, οι έντονοι ψίθυροι τους πρόδωσαν, και ο Γιώργος τούς «έφτυνε» πια τον έναν πίσω από τον άλλο. Σύντομα όλοι είχαν αποκαλυφθεί. Οι κραυγές τους ενώθηκαν σε μια βουή που θύμιζε μελίσσι. Άλλος με λερωμένα ρούχα, άλλος με σκισμένο παντελόνι, κι όλοι με μαύρα χέρια και μουντζούρες στα κατακόκκινα από το τρέξιμο μάγουλά τους, συγκεντρώθηκαν κάτω από το μοναδικό δυνατό φως του δρόμου.

«Ζητάμε πόλεμο!» φώναξε προς το μέρος των κοριτσιών ο Διονύσης.

«Κι εμείς ειρήνη!» είπαν με μία φωνή η Λυδία και η Άννα.

«Και ποιον ζητάτε;» ρώτησε ο Αλέξης.

«Την Έφη!» πετάχτηκε η Σοφία.

«Παιδιά, πού είναι η Έφη;»

«Μα εδώ δεν ήταν πριν από λίγο;»

Άρχισαν να κοιτάζονται με απορία και να ψάχνουν τριγύρω μήπως η Ιφιγένεια ξεχάστηκε κάπου. Περίμεναν λίγα λεπτά και άρχισαν να φωνάζουν δυνατά με την «ντουντούκα».

«Έφη, ζητάμε πόλεμο! Πού είσαι;» Αλλά δεν πήραν καμία απόκριση για... ειρήνη.

«Είδε κανείς το απόγευμα την Έφη;»

Η Λυδία συνειδητοποίησε πως η φίλη της έπαιζε ως αργά το μεσημέρι μαζί τους, αλλά το απόγευμα δε βγήκε από το σπίτι.

«Μήπως πήγε κρυφά στο ρέμα για παπαρούνες; Την άκουσα να λέει πως θα μαζέψει πολλές σ' ένα βάζο για να στολίσει το δωμάτιό της».

«Παιδιά, πάμε κι εμείς για παπαρούνες;»

«Μπα... Να δείτε ότι περίμενε να σουροντώσει για να πιάσει κρυφά πυγολαμπίδες. Αμα την πιάσω, θα της δείξω εγώ...»

Το μελίσσι ζουζούνιζε στα αυτιά της Ιφιγένειας. Το άκουγε από τη στιγμή που βγήκε με κόπο από το αυτοκίνητο του πατέρα της, απογυμνωμένη από κάθε συναίσθημα. Τα θολωμένα μάτια της διασταυρώθηκαν με τα μάτια της κυρίας Ελπίδας. Έπλεκετσιγκελάκι στην τσιμεντένια μικρή αυλή της και σήκωσε το βλέμμα της για να χαιρετήσει τους καλούς γειτόνους.

Οι εικόνες που έως εκείνη την ώρα ήταν χλωμές αποκτούσαν σιγά σιγά χρώμα. Αποκτούσαν κι ένα γλυκό άρωμα από το αγιόκλημα της κυρα-Μαριτσούλας. Με ασταθές βήμα και τον Γιάννο να την τραβάει από το μπράτσο, η Ιφιγένεια αναγκάστηκε να προχωρήσει.

Ο Νικολής, ο βενιαμίν αλητάμπουρας της γειτονιάς, έτρεξε και την τράβηξε από τη φούστα.

«Ιφιγένεια, έμαθα να μετλάω...»

«Για μέτρα...» είπε ψιθυριστά, και πριν προλάβει να τελειώσει τη φράση της, ο Νικολής άρχισε.

«Ένα, δύο, τρία... δέκα, δεκαένα, δεκαδύο...»

Ένα χαμόγελο πήγε να διαγραφεί στο πρόσωπό της, αλλά έσβησε από τον πόνο στα γδαρμένα χείλη της. Η τσακαλοπαρέα μαζεύτηκε γύρω της με πολλές απορίες, εμποδίζοντάς τους να συνεχίσουν τον δρόμο για το σπίτι.

«Πού ήσουν;» ρώτησε η Λυδία. «Πήγες κρυφά για παπαρούνες, ε;»

«Όχι...» έκανε να απαντήσει, αλλά ο Γιάννος παραμέρισε τα παιδιά.

«Ξέρω, ξέρω εγώ. Δε μας είπες τίποτα για να πιάσεις μόνη σου κωλοφωτιές...»

«Προχώρα και μη μιλάς καθόλου».

Τα παιδιά κατάλαβαν πως ο κυρ Γιάννος ήταν πολύ θυμωμένος. Η τόσο αθώα, γλυκιά καθημερινή εικόνα της γειτονιάς και οι ξέγνοιστες φωνές των παιδιών συνέθεταν την απόλυτη αντίθεση με αυτό που ένιωθε η Ιφιγένεια. Με την προσπάθειά της να βρει κουράγιο και δύναμη για να αντικρίσει τη μητέρα της, την Κλειώ.

Καμία ερώτηση δεν απαντήθηκε εκείνο το σούρουπο. Μόνο ένα δάκρυ σχηματίστηκε στην άκρη του ματιού της, που δεν έλεγε να κυλήσει...

Δεν είχε κουράγιο να κρατήσει το κορμί της όρθιο. Ήταν έτοιμη να λιποθυμήσει. Τη συνέφεραν τα τσιροκοπήματα και τα χαχανητά των κοριτσιών. Ανέβαιναν δυο δυο τα σκαλιά για να πάρουν τις αυγοφέτες που έφτιαξε η μητέρα τους.

«Θα έρθουμε αμέσως. Έφη, σε περιμένουμε!»

Πώς θα κατέβω, όμως, έτσι όπως είμαι; Κι αν καταλάβουν;

Με δυσκολία προχωρούσε. Επίτηδες άφηνε τις φίλες της να προηγηθούν, για να αποφύγει τον διάλογο. Στον πάνω όροφο έμενε η Λυδία και η αδερφή της η Ευδοξούλα. Δίπλα η Κατερίνα μαζί με την αδερφή της την Άννα. Δεν τις πολυχώνευε, επειδή την αποκαλούσαν «ψιλολέλεκα». Στην είσοδο της γειτονιάς

ξεχώριζε για την επιβλητικότητα και τη διαφορετικότητά της η μονοκατοικία της Πένης. Ήρθε με την οικογένειά της από την Αφρική και είχε μια γκουβερνάντα που τη φώναζε «νόνα». Στράβωσε όταν την είδε στη γειτονιά η Ιφιγένεια. Έκανε παρέα με τη Λυδία και ζήλεψε πολύ, καθώς της πήρε τη φίλη. Τη θεωρούσε μόνο δική της και θα έπρεπε πλέον να τη μοιράζεται. Δεν είχε και πολλές επιλογές. Αποδέχτηκε την κατάσταση, παρόλο που έβραζε μέσα της. Άφησε τις ζήλιες κατά μέρος και αντιμετώπισε τη νεόφερτη Πένη ως ισότιμο μέλος της παρέας.

Σκυθρωπός ο Γιάννος, κοντοστάθηκε πάνω στο κεφαλόσκαλο. Διόρθωσε τον γιακά και τίνανε νευρικά το πέτο του. Τράβηξε την τελευταία ρουφηξιά από το τσιγάρο και πάτησε με δύναμη τη γόπα που πέταξε. Καθάρισε με γρήγορες κινήσεις τα παπούτσια του στο πατάκι κι έσκυψε πάνω από την κόρη του. Την έπιασε από τα μαλλιά, φροντίζοντας να μην τον αντιληφθεί κανένας.

«Πρόσεξε, κακομοίρα μου. Μην τυχόν και διανοηθείς να πεις το παραμικρό, σε τσάκισα... Κατάλαβες; Τσιμουδιά!»

Τρόμαξε από το ξαφνικό σκούνημα η μικρή. Γύρισε και για πρώτη φορά έβλεπε θεόρατο τον πατέρα της! Στα μάτια της φάνταζε τεράστιος. Πανύψηλος.

Έγνεψε καταφατικά με το κεφάλι, κι εκείνος την έσπρωξε με δύναμη στον τοίχο. Έτσι, για να σιγουρευτεί ότι δε θα μιλήσει. Χτύπησε τον αγκώνα της, αλλά έπνιξε τον πόνο.

«Άκουσες;»

«Εντάξει...» ψιθύρισε, αλλά και η ίδια αναρωτιόταν αν ακούστηκε η φωνή της.

«Τσιμουδιά, είπα... Μην τολμήσεις ν' ανοίξεις το στόμα σου!»

Η πόρτα άνοιξε, και η Κλειώ τούς περίμενε χαμογελαστή. Κρατούσε στα χέρια το φρεσκοκομμένο ψωμί. Το πρώτο που αντίκρισε ήταν ένας συνοφρυωμένος Γιάννος με αναποδοκκινισμένο πρόσωπο κι ένα παιδί ζαρωμένο από τον φόβο. Είχε προημένα μάτια από τα κλάμα, ξεραμένο αίμα στα χείλη, τάλαιπωρημένη όψη.

Ήξερε πως κάτι είχε συμβεί, ότι κάτι άσχημο είχε γίνει.

«Καλώς τους. Γιατί αργήσατε; Μήπως πάθατε τίποτα;»

Κοιτούσε μια τον Γιάννο και μια τη μικρή της κόρη, που κρυβόταν πίσω του.

«Μας πήρε χρόνο η δουλειά και μετά βρήκαμε κίνηση στον δρόμο».

«Ε, καλά... Κι έπρεπε να καθυστερήσετε τόσο;»

«Με εκνεύρισε και η κόρη σου και τ' άκουσε πάλι...»

«Το βλέπω, το βλέπω...» είπε χαμηλόφωνα, μην τυχόν και ο εκνευρισμός του άντρα της είχε και συνέχεια. Και τότε ποιος την έσωσε κι αυτήν και τα παιδιά της.

Η Ιφιγένεια ήθελε να τρέξει κοντά της. Να χωθεί στην αγκαλιά της και να μείνει μέσα της όλη τη νύχτα. Έκανε ένα βήμα, έτοιμη να απλώσει τα χέρια για να γαντζωθεί γύρω από τη μέση της. Δεν πρόλαβε. Ο Γιάννος τη γράπωσε από τον πονεμένο αγκώνα και σχεδόν την πέταξε στο μπάνιο.

«Έλα μαζί μου να πλύνουμε τα χέρια μας».

Η μάνα είδε τη σκηνή και κατάλαβε πως δυστυχώς αυτή και τα παιδιά της θα βιώσουν άλλη μία βραδιά βίας. Ο φόβος κυρίεψε την ψυχή της. Προσπάθησε να συγκρατηθεί, για να μην υπάρξει συνέχεια. Τουλάχιστον στο τραπέζι. Τις μισούσε τις φασαρίες την ώρα του φαγητού η Κλειώ. Θεωρούσε πως είναι μεγάλη αμαρτία και γρυσουζιά να μαλώνει η οικογένεια μπροστά στο στρωμένο τραπέζι και στο ψωμί που ευλόγησε ο Κύριος. Και ακόμα μεγαλύτερη να βρίζει κανείς τα θεία, κάτι που έκανε συχνά ο άντρας της. Για πολλοστή φορά έπρεπε να καταπιεί την οργή και τον φόβο, ώστε να μην προκαλέσει την αλλοπρόσαλλη αντίδρασή του.

Έτρεξε να αφήσει στο τραπέζι το ψωμί που κρατούσε. Αρπάξε τις παντόφλες του άντρα της από την κρεβατοκάμαρα και τις άφησε έξω από το μπάνιο. Παρά την περιφρόνηση που αισθανόταν για το πρόσωπό του, είχε μιαν αρχή: όταν επέστρεφε από τη δουλειά, τον περιποιούνταν σαν πασά. Του πήγαινε τις

παντόφλες και του κρατούσε την πετσέτα μετά το πλύσιμο των χεριών. Ακριβώς όπως έκανε και η μητέρα της.

Η μυρωδιά από τα μακαρόνια με καλοκαβουρδισμένο κιμά και της ντοματοσαλάτας με μπόλικο κρεμμύδι και μαϊντανό, όπως την προτιμούσε ο Γιάννος, ήταν έντονη στην κουζίνα. Το τραπέζι στρωμένο αρκετή ώρα πριν.

Την έκπληξη την είχε κρατήσει για αργότερα. Είχε φτιάξει χαλβά με μπόλικο καρύδι, ακολουθώντας κατά γράμμα τις οδηγίες μιας καταπληκτικής συνταγής της.

«Τι του έκανες πάλι, βρε κορίτσι μου;» είπε στην Ιφιγένεια μόλις εκείνος απομακρύνθηκε από το μπάνιο.

«Δεν έκανα τίποτα...»

«Ε, δεν μπορεί... Σήμερα πρέπει να έκανες μεγάλη αταξία για να σε μαλώσει τόσο άσχημα ο πατέρας σου. Μήπως έκανες καμιά ζημιά στο λεωφορείο; Μήπως του αντιμίλησες;»

«Όχι, σου λέω. Όχι...»

«Μονίμως τον τσατίζεις. Εσύ φταις για ό,τι σου κάνει. Άντε, πήγαινε κάτσε στο τραπέζι και μην τον εκνευρίζεις άλλο.»

«Καλά...»

«Παιδιά, Γιάννο μου, παιδιά... Τι περιμένεις;»

Τον φίλησε στο μάγουλο για να τον καλοπιάσει και να του δώσει με τον τρόπο της δίκιο.

«Βλαμμένο, σκατά τα 'κανες. Ποιος τον ακούει τώρα...» της είπε η μεγάλη της αδερφή, η Δανάη. Την έσπρωξε από πίσω κι έφυγε μουντωμένη και με γρήγορα βήματα για το σαλόνι.

«Δεν έκανα τίποτα εγώ. Ακούς; Τίποτα δεν έκανα...»

Η μικρή παρέμενε σιωπηλή. Ίσως αν είχε μερικά λεπτά ακόμα στη διάθεσή της, κυρίως αν ήξερε ότι μπορεί να υπολογίζει στη βοήθεια της μητέρας και της αδερφής της, έβρισκε τη δύναμη να τους μιλήσει.

«Μαμά, εγώ...» πρόλαβε να πει, αλλά εκείνος είχε καθίσει ήδη στην κεφαλή του τραπεζιού. Όπως άρμοζε στον αφέντη. Στον κύρη του σπιτιού...

«Σσοςσ... *Ησυχία τώρα...*» της είπε χαμηλόφωνα στο αυτί.

Σήκωσε το χέρι του κι έκανε νόημα στην Κλειώ να φωνάξει τη μεγάλη. Η Δανάη δεν είχε καμία διάθεση να καθίσει στο ίδιο τραπέζι με τον πατέρα της. Επιστράτευσε τη γνωστή δικαιολογία.

«*Εφαγα χτες, δεν πεινάω*».

Δεν τον χώνευε. Δεν ήθελε να βρίσκεται σε κανέναν χώρο μαζί του, ιδίως την ώρα του φαγητού. Της προκαλούσε αναγούλα. Η μητέρα της, με ένα έντονο νεύμα, κατάφερε να την πείσει.

Κάνοντας ότι στρώνει τάχα το μουστάκι του και εκμεταλλευόμενος τη συνομιλία της Δανάης με τη μητέρα της, ο Γιάννος κοίταξε αυστηρά την Ιφιγένεια. Τα μάτια του πετούσαν σπίθες. Η φωνή του ήταν σιγανή, αλλά τραχιά και πιεστική.

«*Θα σου τσακίσω τα κόκαλα αν μιλήσεις...*» ψιθύρισε μέσα από τα δόντια του, κι εκείνη, που πίστευε πως ήταν η μόνη που άκουσε την απειλή, ζάρωσε ακόμα περισσότερο στη θέση της. Ούτε η μάνα ούτε η αδερφή έδωσαν σημασία στο κοριτσάκι, που συνέχιζε να κάθεται φοβισμένο στην καρέκλα του.

Όρθια στην κουζίνα, η Κλειώ σέρβιρε το φαγητό.

«*Ωραίες μυρωδιές... Τι έφτιαξες, Τσιτσόχο μου;*» Αυτό το παρτσούκλι είχε εφεύρει ο Γιάννος για την Κλειώ, «*Τσιτσόχο*».

«*Το φαγητό που μου ζήτησες, πασά μου. Μακαρόνια με μπόλικο κιμά. Και πού να σας πω και τι άλλο σάς έκανα! Σιμιγδαλένιο χαλβά με μπόλικο καβουρδισμένο καρύδι. Φάτε γρήγορα γρήγορα, για να κόψω*».

Η εικόνα της μικρής μαρτυρούσε πως για άλλη μία φορά τα πράγματα αγρίεψαν και μάλλον βγήκαν εκτός ελέγχου. Έτρεμε το φυλλοκάρδι της από την αγωνία για την εξέλιξη της βραδιάς. Η ανησυχία της κορυφώθηκε όταν είδε τη Δανάη να σπρώχνει το πιάτο της, απρόθυμη να φάει. Ήξερε πως ένα τσακ χωρίζει μάνα και κόρες από ένα ακόμα μαστίγωμα με τη ζώνη που κρεμόταν πάντα στο μπάνιο. Η μάνα έβαλε τα δυνατά της για να αλλάξει το άσχημο κλίμα. Προσπάθησε να αποσυμφορήσει τη βαριά ατμόσφαιρα, σερβίροντας με τρεμάμενα χέρια το φαγη-

τό που της είχαν παραγγείλει προτού φύγουν. Φρόντισε να είναι όλα όμορφα κι όπως τα ήθελε ο Γιάννος.

Έκανε πως ευχαριστήθηκε βλέποντας σερβιρισμένο το επιδόρπιό του. Τα φρύδια του, που παρέμεναν πεισματικά ενωμένα, άλλα μαρτυρούσαν. Σφίξιμο και ένταση από το επεισόδιο που προηγήθηκε...

Μπόρα είναι, θα περάσει, σκέφτηκε η Κλειώ, αλλά με την άκρη του ματιού της παρατήρησε κάποια σημάδια στην Ιφιγένεια. Έτρωγε χωρίς να σηκώνει το κεφάλι της. Προσπαθούσε να μην κάνει θόρυβο. Έκρυβε τα δάκρυα και τη μύξα που έπεφταν στο πιάτο της.

«Αμάν πια, Θεέ μου, φώτισε αυτό τον άνθρωπο και δώσ' μου δύναμη να τον αντέξουμε...» μουρμούρισε μέσα από τα δόντια της πιγαίνοντας την κανάτα με το νερό στο τραπέζι.

Πατέρας και κόρη παρέμεναν αμίλητοι. Η ατμόσφαιρα βαριά στο τραπέζι. Η Δανάη καταλάβαινε πως η έκρηξη δε θα αργήσει. Έρχονταν στιγμές που η Ιφιγένεια ήθελε να σηκωθεί να φύγει από το τραπέζι, για να κάνει εμετό. Να φωνάξει και να ουρλιάξει στη μητέρα της τι είχε συμβεί. Να πετάξει στα μούτρα του πατέρα τη δυστυχία της. Ο τρόπος με τον οποίο την κοιτούσε δεν της άφηνε κανένα περιθώριο. Της σφράγιζε το στόμα. Έστω και μία λέξη θα ήταν αρκετή για να ανάψει η φωτιά. Κι όλοι γνώριζαν σ' αυτή την οικογένεια πως η φωτιά δε θα έσβηνε εύκολα.

Η μάνα προσπάθησε να πείσει τη μεγάλη της κόρη να φάει έστω και δύο πιρουνιές, για να μην κοιμηθεί νηστικά. Στην πραγματικότητα ήθελε να δει ο Γιάννος ότι τρώει, για να μην εκνευριστεί περισσότερο. Έβαλε στο στόμα της μια μπουκιά, αλλά τη μασούσε τουλάχιστον δέκα λεπτά, ώσπου να βρει την ευκαιρία να τη φτύσει στη χαρτοπετσέτα. Εκείνος είδε το σκηνικό, και η χειροβομβίδα απασφαλίστηκε. Εκτός εαυτού, την άρπαξε από τα μαλλιά κι έσπρωξε με δύναμη το πρόσωπό της μέσα στο πιάτο. Το έτριψε με μανία στο φαγητό. Κλειώ και Ιφιγένεια παρακολουθούσαν τη σκηνή ανήμπορες να τη βοηθήσουν. Την άφησαν στο έλεος

του κτήνους, περιμένοντας να εκτονωθεί η ένταση. Και μία μόνο κίνησή τους θα δυναμίτιζε ακόμα πιο πολύ την κατάσταση. Το πρόσωπό της ήταν κόκκινο από τη σάλτσα και το μίσος της γι' αυτόν. Μακαρόνια και κιμάς κολλημένα σε μέτωπο, μάτια, χείλη.

Σοκαρισμένη η Ιφιγένεια και φοβούμενη πως ήρθε η σειρά της, έτρεξε και χώθηκε κάτω από το τραπέζι, δίπλα στον καναπέ του σαλονιού. Παρέμεινε εκεί ώσπου ο Γιάννος να πάει στην κρεβατοκάμαρα.

Εκείνο το βράδυ η Κλειώ άργησε να κοιμηθεί. Μια ανησυχία την έτρωγε από μέσα της. Δεν ήταν το έντονο επεισόδιο. Ανάλογα επεισόδια συνέβαιναν καθημερινά στο σπίτι. Ούτε ήταν η πρώτη φορά που ο άντρας της έτριψε το πρόσωπο της μεγάλης κόρης της στο πιάτο με το φαγητό. Ήταν κάτι άλλο που την ανησύχησε. Διέκρινε στα μάτια του άντρα της εκείνο το «κάτι» που είδε και την τρόμαξε τη μέρα που τον γνώρισε. Την ανεξήγητη βαθιά σκοτεινιά στα μαύρα του μάτια, που προμήνυναν ότι κάτι πολύ κακό θα συμβεί. Αισθάνθηκε την ίδια ανατριχίλα και παγωμάρα, αλλά και πάλι ο τρόμος τής έδεσε τα χέρια και της έκλεισε τα μάτια.

Πήγε τα κορίτσια στα κρεβάτια τους, άναψε το καντήλι στο εικονοστάσι και θυμιάτισε σε όλα τα δωμάτια. Έκανε τον σταυρό της και παρακάλεσε τον Θεό να προστατεύει τα παιδιά της και την ίδια από κάθε κακό.

Η μικρή Ιφιγένεια πονούσε πολύ. Ο πόνος αλλοίωνε τα χαρακτηριστικά του προσώπου της. Αδύνατον να καθίσει καλά ή να περπατήσει σωστά. Αδύνατον να ανασάνει, να μπορέσει να κοιμηθεί. Δεν ήταν μόνον ο σωματικός πόνος. Ήταν η σύγχυση που ένιωθε, τα μπερδεμένα συναισθήματα που τη βασάνιζαν και καθρεφτίζονταν στο πρόσωπό της. Επιδρούσαν στη φωνή και στη στάση του σώματός της. Περισσότερο, όμως, στην ψυχή της, γεννώντας αγωνία και αβεβαιότητα για το πρωί που θα ξημερώσει.

Η μάνα δεν επέμεινε να μάθει τι συνέβη. Επέρριψε όλη την ευθύνη του άσχημου επεισοδίου στην κόρη. Τα δυο μάτια της Ιφιγένειας ήταν βαθιά θλιμμένα και αποζητούσαν έντονα τη σωτήρια παρέμβασή της. Τα προσπέρασε. Έδειξε περιφρόνηση στον τρόπο που είχαν εκείνα τα δυο παιδικά μάτια, στα οποία ήταν ζωγραφισμένη η ταλαιπωρημένη ψυχή της. Θεώρησε ασήμαντες τις ενδείξεις που υπήρχαν ότι κάτι διαφορετικό συνέβη. Αλλά και τη λαβωμένη ψυχή του παιδιού της να μην μπορούσε να διαβάσει, το κορμί του μιλούσε από μόνο του. Δεν άκουσε τι είχε να της πει ώστε εκείνο το βράδυ να μην επιτρέψει στον εαυτό της να κοιμηθεί.

Η Ιφιγένεια ξάπλωσε στο κρεβάτι, αλλά δεν άντεχε την εκκωφαντική σιωπή γύρω της. Το σκοτεινό δωμάτιο την έκανε να νιώθει τρόμο. Κοιτούσε το ταβάνι και δεν ήξερε αν θέλει να κλάψει, να προσευχηθεί ή να ουρλιάξει... Αδύνατον να κλείσει τα μάτια. Ορθάνοιχτα και απλανή για ώρες.

Ενώ στροβιλίζονταν ιλιγγιωδώς στο μυαλό της οι σκέψεις και οι σκηνές, το βλέμμα της έπεσε στην Τυρολέξα. Την κούκλα που της έφερε από την Αμερική η νονά της αδερφής της. Καθόταν επάνω στη βιβλιοθήκη και την κοιτούσε ακίνητη. Βουβή και λυπημένη. Παρακολουθούσε καθετί που συνέβαινε στο σπίτι.

«Φοβάμαι...» της είπε και πήγε κοντά της. Την αγκάλιασε και την έσφιξε στον λαιμό της μαζί με το λούτρινο αρκουδάκι της, τον Μπιμπίκο. Αλλά τίποτα. Ο φόβος είχε κυριεύει την ψυχή της. Οι σκηνές που έζησε λίγες ώρες νωρίτερα ούρλιαζαν σαν σειρήνες στο μυαλό της. Νόμιζε πως ξεπηδούσαν τρομακτικές μαύρες σκιές που έμοιαζαν με αγρίμια από τις γωνίες του δωματίου. Έτοιμες να ορμήσουν πάνω της για να την κατασπαράξουν με τα κοφτερά δόντια τους. Το βράδυ αυτό τρυπούσαν το κρανίο της ακόμα και οι απλοί, καθημερινοί και γνώριμοι ήχοι του σπιτιού. Η αιφνίδια εισβολή στο κορμί και στη ζωή της ανέτρεψε τα πάντα. Γκρέμισε τα όνειρά της.

Αλήθεια, είχε όνειρα; Ή τα όνειρά της γέρασαν πριν από

την εφηβεία της; Ή μήπως τελικά η Ιφιγένεια είχε γεράσει στα εννιά της;

Αφού σιγουρεύτηκε πως όλοι είχαν κοιμηθεί, σηκώθηκε, και πατώντας στις μύτες των ποδιών της, κατευθύνθηκε προς την τουαλέτα. Ένωθε πολύ βρόμικη και ήθελε να πλυθεί. Αδύνατον, πονούσε. Έμεινε να στέκεται απέναντι στον καθρέφτη και να κοιτάζει μέσα σ' αυτόν τη ζώνη που κρεμόταν πίσω της. Αυτό, όμως, που εισέπραξε από την εικόνα της ήταν πιο αποκρουστικό. Πιο τρομακτικό ακόμα και από τη ζώνη. Είχαν αλλοιωθεί τα χαρακτηριστικά της από την ένταση. Παρατηρούσε τη χλωμάδα της. Τα παγωμένα πρησμένα μάτια της. Έντονη στο πρόσωπό της την απογοήτευση. Τη θλίψη. Την παραίτηση. Έβλεπε τον εαυτό της σε όλες τις αποχρώσεις του μαύρου. Έχει άραγε αποχρώσεις το μαύρο;

Σε μια στιγμή απελπισίας, πήρε τη μεγάλη απόφαση να κάνει κάτι που ξεπερνούσε την ηλικία της. Στο κρυφτό πολλές φορές, όταν ήθελε να βοηθήσει τη Λυδία να τη βρει, άφηνε τα ίχνη της, κι ας ήξερε ότι κάνει ζαβολιά. Είτε κουνώντας ένα κλαδί είτε σπρώχνοντας την άκρη της σαγιονάρας έξω από την κρυψώνα είτε βάζοντας λίγη ένταση στο ψιθύρισμα. Το ίδιο το παιχνίδι που εκείνο το βράδυ της στέρησε βίαια ο πατέρας της της έδωσε την ιδέα να αφήσει το... ίχνος της. Έλπιζε να το βρει και να το ακολουθήσει η Κλειώ. Γνώριζε πως αυτό που θα έκανε δε θα είχε γυρισμό και πως τίποτα δε θα ήταν πια ίδιο στο σπίτι και στην οικογένειά της το επόμενο πρωί.

Κοίταξε και πάλι στον καθρέφτη. Λες και ζητούσε μια συναίνεση από το είδωλό της για την παράτολμη απόφασή της. Με χέρια που έτρεμαν ακόμα και μάτια βουρκωμένα, έβγαλε από την τσέπη της το καταματωμένο βρακάκι της και το άφησε στο καλάθι με τα άπλυτα. Έμεινε από πάνω του να το κοιτάζει για μερικά λεπτά. Με μια βιαστική κίνηση, το άρπαξε και το έβαλε ξανά στην τσέπη της. Επιχείρησε να κάνει ένα βήμα προς τα πίσω, και το βλέμμα της, άθελά της και πάλι, έπεσε στη ζώνη. Θυ-

μωμένη και αποφασισμένη να μην κάνει πίσω και απόλυτα σίγουρη ότι θέλει να αφήσει το ίχνος της, πέταξε ξανά το ματωμένο της εσώρουχο στο καλάθι...

Όταν ο Γιάννος γνώρισε την Κλειώ

Η Ιφιγένεια ήταν ο καρπός όχι ενός κεραυνοβόλου έρωτα ή μιας δυνατής αγάπης. Δεν ήταν καν ο καρπός μιας μικρής, αλλά πολλά υποσχόμενης σχέσης. Ήταν το δεύτερο παιδί που γεννήθηκε σ' έναν παράταιρο γάμο, ο οποίος προέκυψε από ένα άχαρο, μονόπλευρο ενδιαφέροντος, συνοικέσιο. Κάπου στα μέσα της δεκαετίας του '50. Καταδικασμένος να αποτύχει από κείνη την πρώτη μέρα που ο Γιάννος και η Κλειώ γνωρίστηκαν μέσω συγγενών και τρίτων προσώπων, τα οποία ανέλαβαν την υποχρέωση να τους φέρουν κοντά.

Εκείνος όμορφος και γοητευτικός. Ένας ψιλόλιγνος νεαρός με έντονα τα αρρενωπά χαρακτηριστικά. Δίχως, όμως, εκείνο το κάτι που θα έκανε το κλικ σε μια γυναίκα σαν την Κλειώ. Πίσω από την εντυπωσιακή πρώτη εικόνα έκρυβε έναν αλλόκοτο και δύστροπο χαρακτήρα. Το παρουσιαστικό του σε συνδυασμό με το διαπεραστικό και σκληρό βλέμμα του ενέπνεε στους άλλους τον σεβασμό, αλλά συγχρόνως τον φόβο.

Στο σπίτι του ήταν ένα χυδαίο αιμοβόρικο και εχθρικό αρσενικό. Ο αφέντης του σπιτιού. Ο εξουσιαστής. Ένας αγροίκος σύζυγος και πατέρας, με συνεχή έντονα ξεσπάσματα και ανεξέλεγκτο θυμό. Περίμενε την παραμικρή αφορμή για να αρπάξει τη δερμάτινη ζώνη στα χέρια και να σακατέψει γυναίκα και παιδιά. Ένα κτήνος που εξελίχθηκε σε μεγάλο ενδοοικογενειακό κίνδυνο.

Η βία, οι ρίζες της οποίας έφταναν στην παιδική του ηλικία, είχε γίνει ένα με το πετσί του. Άφηνε πάντα σημάδια. Βαθιά σημάδια, σε σώμα και ψυχή.

Ήταν το πέμπτο παιδί της οικογένειας. Καταγόταν από τη Χαλκιδική, αλλά γεννήθηκε το 1932 σ' ένα από τα παλιότερα χωριά της Λοκρίδας. Από την αρχαιότητα, κάποια από αυτά κάηκαν, καταστράφηκαν πολλές φορές από διάφορους εισβολείς και κατακτητές. Την περίοδο της Κατοχής οι κάτοικοι αντιστάθηκαν και πλήρωσαν ακριβά τα αντίποινα των Γερμανών με εκτελέσεις και λεηλασίες. Είχαν ενεργή συμμετοχή στο σαμποτάζ και στην ανατίναξη της σιδηροδρομικής γραμμής στην Παλαβίτσα, στις 13 Απριλίου 1943, που καθυστέρησε επί δώδεκα ολόκληρες μέρες τη γραμμή ανεφοδιασμού του Ρόμελ. Ο εντεκάχρονος τότε Γιάννος παθιαζόταν με τις αφηγήσεις των μεγάλων. Για το πώς στήθηκε και πώς πραγματοποιήθηκε η μεγάλη επιχείρηση. Αισθανόταν περήφανος για την καταγωγή του και τους ήρωες συχωριανούς του. Μεγάλωσε κι έγινε άντρας έχοντας πάντα αυτή την ιστορία στο μυαλό του. Ήθελε να μοιάσει στους ήρωες.

Οι υπόλοιποι συγγενείς του κατάγονταν επίσης από ένα απομακρυσμένο ορεινό χωριό της Χαλκιδικής, όπου ζούσε ο γιατρός αδερφός του. Η Ιφιγένεια είχε ακούσει από διηγήσεις πως ο παππούς της σκότωσε εκεί έναν μοναχό από το όρος Άθως στην προσπάθειά του να τον ληστέψει. Αναγκάστηκε να κρυφτεί και να αλλάξει επίθετο. Το φονικό τον μετέτρεψε σ' έναν πολύ τραχύ χαρακτήρα. Σ' έναν πολύ κακό πατέρα, από τον οποίο ο Γιάννος υπέστη βαριά ψυχική κακοποίηση και ταπείνωση. Από πολύ μικρή ηλικία τού είχε δημιουργήσει σοβαρότατα τραύματα, που ποτέ δε γιατρεύτηκαν. Παρά τον βίαιο και αλλοπρόσαλλο χαρακτήρα του, ήταν ιδιαίτερα θρήσκος και το όνειρό του ήταν να γίνει παπάς. Η επιθυμία αυτή, μεγαλώνοντας, δεν υποχώρησε. Έφυγε για την Αθήνα και φοίτησε στην Ιερατική Σχολή.

Αντίθετα, η μητέρα του ήταν μαλακός και γλυκός άνθρωπος. Κυρίως δίκαιος. Κόρη τσιφλικά, το αρχοντοκόριτσο του χωριού,

με μια μεθυστική ομορφιά. Αναγκάστηκε να δουλέψει στα χωράφια με τα καπνά και τις ελιές επειδή έτσι ήθελε ο κύρης της. Τη χτυπούσε και τη βασάνιζε καθημερινά.

Η Κλειώ απλώς ήταν διαφορετική. Γεννήθηκε το 1931 και ήταν μεγαλωμένη με άλλη νοοτροπία, που άγγιζε την αριστοκρατική. Μια πολύ καλή γλωσσομαθής μαθήτρια που μετά το γυμνάσιο φοίτησε για τρία χρόνια στην Οικοκυρική Σχολή. Όπως ακριβώς έκαναν όλα τα κορίτσια των καλών οικογενειών της εποχής. Εκπαιδεύτηκε στο κέντημα, στη ραπτική, στη μαγειρική, στη ζαχαροπλαστική και στην οικιακή οικονομία. Με την ολοκλήρωση των σπουδών της, πήρε δίπλωμα αναγνωρισμένο από το τότε Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, σε μια λαμπρή τελετή. Παρέστη και η βασίλισσα Φρειδερίκη, που απένειμε τα διπλώματα σε όλες τις κοπέλες.

Τα χέρια της αποδείχθηκαν χρυσά από την πρώτη μέρα της φοίτησής της. Από το τίποτα κατασκεύαζε μικρά χειροποίητα θαύματα.

Ο πατέρας της, Ανδρέας, γεννήθηκε κι έζησε στην Γκρενόμπλ της Γαλλίας και μιλούσε επτά ξένες γλώσσες. Γνώρισε τη γυναίκα του, Ιφιγένεια, στην ελληνική παροικία της Γευγελής. Παντρεύτηκαν κι έζησαν αρκετά χρόνια στη Γαλλία, όπου απέκτησαν το πρώτο τους παιδί. Ένας έντιμος, ευφυής και πολύ μορφωμένος άνθρωπος. Αντιμετώπιζε τα πάντα στη ζωή του με γενναιότητα και λογική. Κατά την επιστροφή στην πατρίδα του, ένα όμορφο και καταπράσινο χωριό του Κιλκίς, εργάστηκε ως ανώτατος τραπεζικός υπάλληλος και ως αρθρογράφος και ειδησεογράφος –όπως δήλωνε ο ίδιος– σε πρωινή εφημερίδα. Μετέδωσε στην Κλειώ την αγάπη για τα γράμματα, τη γαλλική γλώσσα, την τέχνη, την κουλτούρα και τον πολιτισμό. Της έδωσε όλα τα απαραίτητα εφόδια. Μαζί με τη διόλου ευκαταφρόνητη προίκα της, θα αποτελούσαν μια γερή βάση για μιαν άνετη ζωή. Τη μεγάλωσε, όπως άλλωστε και τα υπόλοιπα τρία παιδιά του, δύο αγόρια κι ένα κορίτσι, με χριστιανικό ήθος, αξιοπρέπεια, αρ-

χές και σεβασμό για τους μεγαλύτερους, έχοντας στο πλευρό του μιαν αφοσιωμένη σύζυγο με τις ίδιες ακριβώς αρετές.

Τα βράδια συνήθως κάθονταν όλοι μαζί στο σαλόνι. Τους διάβαζε βιβλία στα γαλλικά και στα γερμανικά ή τους μιλούσε για πολιτική και για την έκρυθμη κατάσταση με τη γερμανική εισβολή στην Ευρώπη. Όλη η οικογένεια ήταν καλλίφωνη. Πολλές φορές τραγουδούσαν με τη συνοδεία κιθάρας και φουσαρμόνικας, που έπαιζε καταπληκτικά η Κλειώ. Τις Κυριακές γονείς και παιδιά έψελναν στην εκκλησία. Τις μεγάλες γιορτές, υπό τη διεύθυνση του πατέρα τους, τραγουδούσαν τα κάλαντα στις σκάλες του σπιτιού, προκαλώντας τον θαυμασμό όλης της γειτονιάς.

Όταν τα σύννεφα του πολέμου έφτασαν στην Ελλάδα, σκέπασαν και τον ουρανό του Κιλκίς. Οι κάτοικοι παρείχαν μεγάλη βοήθεια στους αντιστασιακούς. Ο Ανδρέας, εκμεταλλευόμενος την πρόσβασή του σε τυπογραφεία, τύπωνε προκηρύξεις αλλά και οδηγίες για τους αντάρτες για το πότε και πώς θα μπορούσαν να κατέβουν στο χωριό ασφαλείς. Τις έκρυβε στον κόρφο της προσκοπίνας, τότε, Κλειώς. Εκείνη τις μετέφερε σε διπλανό χωριό και τις παρέδιδε στον θείο της. Σε μια επιχείρηση σύλληψης κατοίκων που βοήθησαν τους αντιστασιακούς, οι Γερμανοί μπήκαν σε περισσότερα από δέκα σπίτια. Πήραν όλους τους άντρες και τους οδήγησαν στο απόσπασμα. Παρέμεινε περήφανος και με το κεφάλι ψηλά κοιτώντας κατάματα τους εκτελεστές του όταν ο αξιωματικός έδωσε την εντολή της εκτέλεσης. Επέζησε, αν και σοβαρότατα τραυματισμένος. Φρικτό ενθύμιο εκείνης της αποφράδας μέρας η ομπρέλα που κρατούσε στα χέρια του. Τη λύγισε από το δυνατό σφίξιμο, για να μη λυγίσει ο ίδιος απέναντι στον εχθρό, αφηγείται ακόμα και σήμερα περήφανη η γιαγιά Κλειώ. Η κατοχή, η πείνα και οι κακουχίες τού προκάλεσαν πολλά προβλήματα υγείας. Πέθανε από πνευμονία έξι χρόνια αργότερα, σε μια ελεύθερη, όμως, Ελλάδα.

Ενώ είδε τα άλλα του παιδιά να κάνουν τη δική τους οικογένεια, έφυγε με τον καημό ότι δεν μπόρεσε να αποκαταστήσει την

αγαπημένη του κόρη. Το βάρος και την ευθύνη αυτής της αποκατάστασης ανέλαβαν μετά τον θάνατό του η μητέρα της, Ιφιγένεια, και τα αδέρφια της. Κυρίως ο μεγάλος της αδερφός, ο Τίμος.

Η μητέρα της καθημερινά, μετά τα σχολικά μαθήματα, άθιζε τις δύο κόρες απέναντί της και τους έδινε μαθήματα οικοκυρικής και συμβουλές ηθικής.

«Ένα πράγμα θέλω να θυμάστε. Κάποιες κοπέλες εύχονται να παντρευτούν τον άντρα που αγαπούν. Εγώ εύχομαι να αγαπήσετε τον άντρα που θα παντρευτείτε».

«Ποια είναι η διαφορά, μητέρα;»

«Αν σκεφτείτε καλά αυτό που σας λέω, θα καταλάβετε πως απέχει πολύ το ένα από το άλλο».

«Δηλαδή μπορεί να παντρευτούμε κάποιον χωρίς να τον αγαπήσουμε;»

«Αυτό ακριβώς εννοώ, κόρη μου...»

«Εμείς, μητέρα, θα αγαπήσουμε τους άντρες που θα στεφάνωθούμε...» είπε ντροπαλά η Ισμήνη.

«Το εύχομαι με όλη μου την ψυχή, παιδιά μου. Αλλά η ζωή πολλές φορές μάς παίζει άσχημα παιχνίδια».

«Εσύ τον αγάπησες τον πατέρα;»

«Τον ερωτεύτηκα από την πρώτη στιγμή που τον είδα και τον αγάπησα βαθιά. Κυρίως, όμως, τον εκτίμησα».

«Μακάρι να συμβεί το ίδιο και με μας...»

«Επίσης να θυμάστε πως τα κοινά σημεία είναι αυτά που κάνουν μια σχέση ευχάριστη. Ωστόσο, εκείνο που της δίνει ενδιαφέρον είναι οι μικρές διαφορές. Να σέβεστε και να εκτιμάτε τον σύζυγό σας, ακόμα κι αν τα κοινά σημεία σας είναι ελάχιστα».

«Μα τότε θα υπάρχει γκρίνια...»

«Αν φανείτε έξυπνες, θα διαπιστώσετε πολύ σύντομα πως η γυναίκα που υπακούει τον άντρα της τον κυβερνάει, χωρίς εκείνος να το ξέρει...»

Έτσι, η Κλειώ έμαθε να πιάνει σωστά το τσιγκελάκι και τις βελόνες. Πώς να κεντάει ασπροκέντι για σεμέν, σεντόνια, τρα-

πεζομάντιλα, μαξιλάρια, ακόμα και κουρτίνες με κοφτό αζούρι και φιλντιρέ. Συγχρόνως κατανόησε πως ο γάμος δεν προϋποθέτει απαραίτητα και αγάπη.

Μάνα και κόρες ετοίμαζαν τα προικιά και τα τοποθετούσαν καθεμιά ένα ένα πλυμένο και κολλαρισμένο στα μπαούλα τους. Προτού τελειώσουν το σχολείο, η Κλειώ και η Ισμήνη είχαν έτοιμη την προίκα τους. Υφαντά, κουβέρτες, φανέλες, πεσκίρια, μπατανίες είχαν τοποθετηθεί αριστοτεχνικά διπλωμένα μέσα στο ξύλινο και με δερμάτινες λεπτομέρειες μπαούλο καθεμιάς. Δίπλα τους μικρά ταψιά, τσουκάλια, σίδερα και πυροστιές. Τα μπαούλα τοποθετήθηκαν στα δωμάτιά τους, και από πάνω σχηματιζόταν ο γιούκος. Επάνω του τοποθετούνταν παπλώματα, κουβέρτες και σεντόνια που χρησιμοποιούσε καθημερινά η οικογένεια.

Χειμώνας 1954 Στρατιώτης στο Κιλκίς

Οι πληγές της Ελλάδας από τον πόλεμο του '40 και τον Εμφύλιο ήταν ακόμα νωπές. Η χώρα συνέχιζε να ζει στον ρυθμό της υποτίμησης της δραχμής από τον Σπύρο Μαρκεζίνη, και ο Γιάννος βρέθηκε να υπηρετεί τη θητεία του στο Κιλκίς. Πάντα έβρισκε χρόνο για να επισκέπτεται καινούργια μέρη. Η παλιά Μποέμιτσα, που ήταν χτισμένη στις παρυφές του Πάικου και υπήρξε το πλέον σημαντικό κέντρο ανεφοδιασμού των συμμάχων το 1917-18 στο Σκρρα και στο Ραβινέ, του θύμιζε την πατρίδα του. Οι κάτοικοί της είχαν πολλά να θυμούνται και να διηγούνται στα παιδιά και στα εγγόνια τους. Κάθε ιστορία τους του θύμιζε το μικρό ηρωικό χωριό του. Αν και δύστροπος χαρακτηρίσας, δέθηκε με τον λοχαγό του, τον Νώντα. Οι λιγοστές κουβέ-

ντες που αντάλλαξαν οι δύο άντρες τούς έφεραν κοντά. Συχνά οι έξοδοι στην επαρχιακή πόλη τούς έβρισκαν μαζί. Συνήθως να πίνουν καφέ ή να περπατούν κοντά στον υπεραιωνόβιο πλάτανο, που η παράδοση τον θέλει να υπάρχει από την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Όταν είχαν περισσότερο χρόνο, πήγαιναν στο διπλανό Πολύκαστρο.

Οι καθημερινές αναφορές σε μια όμορφη μαυροφορεμένη κοπέλα που εντυπωσίασε τον Γιάννο ξάφνιασαν μάλλον ευχάριστα τον ανώτερό του και φίλο του. Είχε δει την Κλειώ να περπατάει στον δρόμο μαυροντυμένη και θλιμμένη και κάτι του άρεσε πολύ σ' αυτήν τη νεαρή. Ήταν η μελαγχρινή ομορφιά της; Η θλίψη και η μελαγχολία για την απώλεια του πατέρα της, που την έκανε ακόμα πιο απρόσιτη; Η κορμοστασιά της, που την έκανε να ξεχωρίζει; Ή ο αριστοκρατικός τρόπος με τον οποίο περπατούσε; Μάλλον ήταν ο συνδυασμός όλων, και ο Γιάννος την ερωτεύτηκε. Σε κάθε έξοδο από το στρατόπεδο την έστηνε στον κεντρικό δρόμο. Ήξερε ότι σύντομα θα περάσει το κορίτσι με τα μαύρα, που φίλοι και γνωστοί παρομοίαζαν τη θλίψη της με κείνη της Έλλης Λαμπέτη. Τη θαύμαζε και κάτι του έλεγε μέσα του πως αυτή η κοπέλα κάποια μέρα θα γίνει γυναίκα του.

Τα ζύγισε από δω, τα ζύγισε από κει και αποφάσισε να ζητήσει τη βοήθεια του φίλου του, σε μια πιο αντρική κουβέντα. Ούτε σκέψη να την πλησιάσει ο ίδιος. Πώς θα μπορούσε άλλωστε να κάνει κάτι τέτοιο σε μια τόσο μικρή πόλη; Και πώς θα τον αντιμετώπιζε η νεαρή;

Ο λοχαγός ανέλαβε να κάνει μια διακριτική έρευνα για να μάθει ποια είναι η κοπέλα και από πού κρατάει η σκούφια της. Τα νέα που μετέφερε στον φίλο του ήταν κάτι παραπάνω από ευχάριστα. Δεν άργησε να αναζητήσει και να συναντηθεί τελικά με τον αδερφό της. Του μετέφερε την επιθυμία του Γιάννου να ζητήσει το χέρι της κοπέλας. Εκείνος πέταξε από τη χαρά του. Ένα μεγάλο πρόβλημα, που άρχισε να τον κουράζει, σύντομα θα έφευγε από τις πλάτες του. Είτε το «να» για τη γνωριμία και ορίστη-

κε ημερομηνία συνάντησης. Ο Γιάννος, ενθουσιασμένος, επισκέφθηκε τον μπαρμπέρη του. Ζήτησε να του περιποιηθεί τα μαλλιά και το μουστάκι και αέρισε το καλό του κοστούμι.

Η Κλειώ, που γνώριζε πολύ καλά ότι, μετά τον θάνατο του πατέρα της, τα αδέρφια της την αντιμετώπιζαν σαν βάρος, είχε ένα μεγάλο... ελάττωμα. Ήταν είκοσι επτά χρόνων, κι εκείνη την εποχή αυτό ήταν πολύ κακό στην κλειστή κοινωνία της επαρχίας. Τα κορίτσια μέχρι τα είκοσι, το πολύ είκοσι ένα, έπρεπε να παντρευτούν και να φύγουν από το σπίτι. Θεωρούνταν μεγάλη και άρα δεν... της επιτρεπόταν να επιλέξει τον σύντροφό της εφόσον δεν το είχε κάνει ήδη. Θα έπρεπε να την επιλέξουν κι αυτή απλώς να δεχτεί.

Δεν ήταν η πρώτη φορά που συμφώνησαν να βάλουν τη «μεγαλούτσικη» Κλειώ στη διαδικασία της γνωριμίας μέσω συνοικεσίου. Όπως, όμως, και στις προηγούμενες προσπάθειες το έκανε με βαριά καρδιά, έτσι και τώρα δέχτηκε με κατεβασμένο το κεφάλι να φορέσει τα καλά της και να πάει να συναντήσει τον Γιάννο. Τρία χρόνια τη χώριζαν από τα τριάντα, κι ενώ οι φίλες της είχαν παιδιά στην εφηβεία, εκείνη δεν είχε αισθανθεί ποτέ την καρδιά της να χτυπάει δυνατά και να σκιρτάει για κάποιον. Το επιθυμούσε, όμως. Στα νεανικά της όνειρα πάντα υπήρχε μια θέση και για τον δικό της πρίγκιπα. Από τη μια η περιέργεια και η λαχτάρα να γνωρίσει επιτέλους τον έρωτα και από την άλλη η επιθυμία της να αποκτήσει οικογένεια, άρχισαν να μαλακώνουν τις αρχικές αναστολές της για τη νέα γνωριμία.

Ονειρευόταν τη ζωή της δίπλα σ' έναν σύζυγο αντάξιο των προσδοκιών των γονιών της και σίγουρα έναν άνθρωπο ηθικό, τρυφερό, γλυκό. Οπωσδήποτε, όμως, ο άντρας που ονειρευόταν θα έπρεπε να είναι ψηλός, να έχει όμορφα χέρια και να κρατάει πάντα μια δερμάτινη τσάντα. Όπως ο πατέρας της. Αυτό ήταν το όνειρό της. Αυτή την εικόνα είχε πλάσει στο μυαλό της. Έναν τέτοιο σύζυγο επιθυμούσε.

Κι αν ο νεαρός που σύντομα θα βρισκόταν έξω από το πέτρινο αρχοντικό ήταν αυτό ακριβώς που ονειρευόταν;

Η γλυκιά προσμονή και η απογοήτευση

Ηώρα πλησίαζε για την επίσκεψη. Με καλύτερη διάθεση από τις προηγούμενες μέρες και με το ρεφρέν ενός ρετρό τραγουδιού της εποχής στα χείλη, ετοιμάστηκε για να υποδεχτεί τον άνθρωπο που άλλοι επέλεξαν για κείνην. Το αυστηρό μαύρο κιπούρ φόρεμα, που η ίδια κέντησε κάνοντας όνειρα, δεν επέτρεπε να φανεί ίχνος από τη ροδαλή της επιδερμίδα. Οι φραγκαλάδες γύρω από τον ποδόγυρό του έδιναν μια ρομαντική νότα στο όμορφο κορμί της, που συνδυαζόταν άριστα με τον επίσης ρομαντικό κόσμο της.

Το χτύπημα της πόρτας την αναστάτωσε. Ένωσε μια έντονη ταχυπαλμία κάτω από το στενό μπούστο, η οποία συνοδεύτηκε από μια γλυκιά προσμονή και ανατριχίλα. Πιθανόν ο άνθρωπος που κρυβόταν πίσω από τη σκούρα τζαμαρία και σύντομα θα στεκόταν απέναντί της να ήταν ο έστω και καθυστερημένος έρωτας...

Το ύψος και η κορμοστασιά του, το κολλαρισμένο πονκάμισο και τα καλογουαλισμένα σκαρπίνια του, ακόμα και το αυστηρό μoustάκι του, ήταν επιβλητικά. Από την ντροπή και την προσπάθεια να μη φανεί αγενής στους ξένους, αναζητώντας τα χαρακτηριστικά του προσώπου του από την πρώτη στιγμή, χαμήλωσε το βλέμμα. Αισθανόταν τα πόδια της να τρέμουν. Τα μάγουλά της κοκκίνισαν έντονα, και η καρδιά της πήγε να σπάσει καθώς έπρεπε να απλώσει το χέρι της για να τον καλωσορίσει.

Όταν έπειτα από λίγο οι ματιές τους διασταυρώθηκαν, όλο αυτό το μυστήριο και η γλυκιά προσμονή έγιναν κομμάτια. Δέκρινε κάτι που δεν είχε ξαναδεί σε ανθρώπου μάτια και ματιά. Κάλι που κανένας άλλος δεν εισέπραξε εκείνη τη μέρα κοιτώντας αυτό τον επισκέπτη. Αυτό τον ξένο. Έκανε ένα βήμα πίσω

ταραγμένη. Δεν μπορούσε να το προσδιορίσει ή να το εξηγήσει. Ήταν, όμως, κάτι παραπάνω από βέβαιο πως δεν την ενόχλησε απλώς αυτό που είδε. Την τρώμαξε. Είχαν μιαν ανεξήγητη βαθιά σκοτεινιά αυτά τα μαύρα μάτια, που προμήνυε κάτι κακό. Από τις πρώτες κουβέντες που αντάλλαξε με τον αδερφό της, και ήταν αναγκασμένη να παρακολουθεί χωρίς να συμμετέχει στην περί ανέμων και υδάτων συζήτησή τους, σιγουρεύτηκε πως αυτός ο όμορφος νεαρός δεν έκανε για κείνην. Η παιδεία του ήταν περιορισμένη έως ανύπαρκτη. Η γλώσσα που χρησιμοποίησε για να μιλήσει σ' ένα σπίτι όπου η καθαρεύουσα και τα καλά ελληνικά αφορούσαν όλα τα μέλη της οικογένειας παρέπεμπε σε αγράμματο χωριάτη. Εκείνο, όμως, που, τελικά, σχεδόν έκανε την Κλειώ να το βάλει στα πόδια ήταν όταν τα μάτια της έπεσαν στα χέρια του. Ο ψηλόλιγνος άντρας είχε πολύ άσχημα χέρια. Αλλά για τα δικά της δεδομένα. Καθώς και τα χέρια του ήταν καλοσχηματισμένα και τα νύχια του περιποιημένα και πεντακάθαρα. Εκείνη απλώς έψαχνε κάτι, έστω και ελάχιστο, για να πιαστεί. Δεν έπρεπε να παρασυρθεί από την ομορφιά αυτού του άντρα και να συναινέσει σ' έναν γάμο που ήταν σίγουρο πως δεν ήθελε.

Από την αρχή ήδη της συζήτησης με τον αδερφό της, σιγουρεύτηκε πως αυτός ο κατά έναν χρόνο μικρότερος όμορφος νεαρός δεν έκανε για κείνην. Η απογοήτευση κυριέψε την ψυχή της. Σκλήρυναν τα γλυκά χαρακτηριστικά του προσώπου της. Η ζωηράδα του κορμιού της έδωσε τη θέση της στην ατονία και στη σιωπή. Με το βλέμμα και το ανασήκωμα των φρυδιών της, η Κλειώ προσπάθησε να μιλήσει σε μητέρα και αδερφό. Έλπιζε πως θα καταλάβουν την άρνησή της. Εκείνοι έδειχναν περιχαρείς με τον καθωσπρέπει και ενάρετο κύριο που τους έκανε την τιμή να ζητήσει το χέρι της. Η επίσκεψη επισφραγίστηκε με μια συμφωνία γάμου, στην οποία σαφώς και οδηγήθηκαν όχι θαμπωμένοι από τα προτερήματα του γαμπρού τόσο, όσο από την επιθυμία τους να αποφευχθεί ο κίνδυνος να μείνει στο ράφι

και στην πλάτη τους η μικρή τους κόρη και αδερφή. Ο γαμπρός τηρούσε τις προϋποθέσεις, κι εκείνη θα έπρεπε να συμφωνήσει μαζί τους. Φαρμακωμένη είπε το «ναι».

Από κείνη την πρώτη συνάντηση, ο Γιάννος, άλλοτε με τον Νώντα και άλλοτε μόνος του, επισκεπτόταν συχνά το σπίτι της μέλλουσας γυναίκας του. Πότε για φαγητό και πότε για απογευματινό τσάι. Πάντα καλοντυμένος, με φρεσκοσιδερωμένο πουκάμισο και παπούτσια που έλαμπαν. Όλο αυτό το διάστημα παρατηρούσε τους στενούς δεσμούς της οικογένειας. Την αγάπη μεταξύ τους, κυρίως τον σεβασμό που έτρεφαν τα παιδιά προς τη μητέρα τους. Μπορούσε να διακρίνει πως ήταν αληθινά όλα αυτά τα συναισθήματα. Ζήλευε κι ένιωθε μειονεκτικά απέναντί τους.

Η Κλειώ πάντα προσπαθούσε να κάθεται μακριά του. Να μη συμμετέχει στην κουβέντα. Όταν έβρισκε ευκαιρία, το 'σκαγε και πήγαινε στο δωμάτιό της. Ήθελε να μένει μόνη, να σκέφτεται, να ονειρεύεται, να ξεφεύγει... Τις περισσότερες φορές συντροφιά με την αγαπημένη της φίλη, την Αννούλα. Ήταν ο μόνος άνθρωπος με τον οποίο μπορούσε να μοιραστεί ακόμα και την πιο βαθιά της σκέψη. Και το έκανε συχνά μετά το τελευταίο προξενίο.

Μαράζωσε όταν η λατρεμένη της φίλη θα έπρεπε να αναχωρήσει με πλοίο για την Αμερική έπειτα από ένα καλό συνοικέσιο που δέχτηκε η οικογένειά της για κείνη, χωρίς, φυσικά, να τη ρωτήσει. Νύφη κατά παραγγελία η Αννούλα –*order brides* κατά τους Αμερικανούς– ήταν έτοιμη να πραγματοποιήσει το τριών εβδομάδων ταξίδι, από τον Πειραιά για τη Νέα Υόρκη, προκειμένου να συναντήσει τον γαμπρό που την είχε... παραγγείλει δι' αλληλογραφίας. Η Κλειώ δε θα μπορούσε να της κουνήσει το μαντίλι στο λιμάνι. Έτσι, πήγε στο ποντιακό γλέντι που έστησε η οικογένειά της παραμονή του μεγάλου ταξιδιού. Ενώ οι συγγενείς της χόρευαν Σέρρα στην αυλή, εκείνη έκλαιγε στην αγκαλιά της φίλης της, που δεν μπορούσε να αποχωριστεί. Οι δύο κοπέλες έδωσαν όρκο πως η ξενιτιά δε θα τις χωρίσει. Ότι θα είναι πάντα η μια στο πλευρό της άλλης. Την κράτησαν την υπόσχεσή τους. Η Αν-

νούλα έκανε τον κατά παραγγελία γάμο, αλλά δεν απέκτησε ποτέ παιδιά. Λάτρευε, όμως, τη Δανάη, την οποία βάφτισε, και την Ιφιγένεια. Πάντα τις θεωρούσε και δικά της παιδιά.

Άνοιξη 1956

Ο αρραβώνας και ο παράταιρος γάμος

Ο αρραβώνας του ζευγαριού κράτησε αρκετούς μήνες λόγω του πένθους. Οι συναντήσεις τους γίνονταν στο σπίτι της Κλειώς, παρουσία όλης της οικογένειας. Συναντούσε τον Γιάννο, πάντα συνοδευόμενη από τον αδερφό της, στην πλατεία, κάτω από τον πλάτανο, όπου προτιμούσε το «υποβρύχιο» από τον καφέ στη χόβολη. Προσπάθησε πολλές φορές να κάνει την Κλειώ να γελάσει, να ανοιχτεί, να αισθανθεί βολικά μαζί του. Εκείνη πάντα απόμακρη. Όταν πλησίαζε πια ο γάμος, ο Γιάννος τόλμησε να της ζητήσει, αφού πρώτα ζήτησε την άδεια του αδερφού της, να τον συνοδέψει σε μια βόλτα. Δέχτηκε. Τον παρακάλεσε, όμως, να είναι συνεπείς στην επιστροφή τους. Όση ώρα περπατούσαν, ήταν σχεδόν αμίλητη. Εκείνος είχε κατά νου να ξεμοναχιάσει την αρραβωνιαστικιά του και, ανάλογα με τη διάθεσή της, να τη χουφτώσει και λίγο. Ήταν αβρός μαζί της. Της μίλησε για τα σχέδιά του. Για το σπίτι τους. Για τα παιδιά που ήθελε να κάνει. Για την επιθυμία του για έναν γιο. Εκείνη φιλοχαλάρωσε. Χωρίς να λέει πολλά πολλά, στεκόταν με το εντυπωσιακό παρουσιαστικό της δίπλα στον όμορφο γαμπρό. Όλοι τούς θαύμαζαν και τους έδιναν συγχαρητήρια στον δρόμο. Το ζευγάρι ευχαριστούσε τους πάντες με ένα μεγάλο και εγκάρδιο χαμόγελο. Η βόλτα δεν είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα για τον Γιάννο. Η Κλειώ, με το αυστηρό της ύφος, δεν του άφησε κανένα περιθώριο...

Η δεύτερη βόλτα του ζευγαριού έγινε παρουσία της ξαδέρφης της Ιουλίας στη Σμαραγδένια Λίμνη, η οποία εντυπωσίασε πολύ τον Γιάννο. Εφόσον η τρίτη παρουσία που του χαλούσε τα σχέδια ήταν αναπόφευκτη, αρκέστηκε να γνωρίσει την περιοχή και όχι τα... απόκρυφα σημεία της αρραβωνιαστικιάς του. Άλλωστε η ώρα που θα κρατούσε γυμνή τη γυναίκα του δεν αργούσε. Τότε θα έβγαζε όλα τα απωθημένα ενός ακραίου χαρακτήρα, που κρυβόταν πολύ καλά πίσω από τη βιτρίνα ενός γεροδεμένου και γοητευτικού νεαρού.

Ακολούθησε ο γάμος τους, το καλοκαίρι του 1957. Με τη νύφη να δηλώνει από την πρώτη στιγμή: «*Με παντρεύουν, δεν παντρεύομαι*». Τελέστηκε σε αρκετά κλειστό κύκλο, αλλά με μεγαλοπρέπεια, στον Ιερό Ναό του Αγίου Δημητρίου της Θεσσαλονίκης. Πέρασαν την πρώτη νύχτα γάμου στο σπίτι της νονάς της. Τους είχε ετοιμάσει ένα υπέροχο νυφικό κρεβάτι. Εκεί πρωτοφιλήθηκαν. Εκεί η Κλειώ γνώρισε το σεξ. Εκεί κατάλαβε πως αυτός ο άντρας δίνει μεγάλη σημασία και μεγάλη διάρκεια σ' αυτό που όλες οι φίλες της είχαν γνωρίσει πολύ νωρίτερα.

Από το χωριό του δεν ταξίδεψαν πολλοί συγγενείς. Το γιατί θα το μάθαινε λίγο αργότερα. Ως νεόνυμφη, ακολούθησε τον σύζυγό της στην πατρίδα του, για να γνωρίσει καλύτερα πεθερικά και συγγενείς. Αυτό το ταξίδι ήταν μια αποκάλυψη. Έμαθε πολλά. Είτε από μισόλογα που έπιανε στον αέρα απ' όλους εκείνους που επισκέπτονταν το σπίτι για να την παρατηρήσουν από πάνω έως κάτω είτε από ευθείες κουβέντες συγγενών για τον χαρακτήρα, και τις ιδιομορφίες του, τόσο του συζύγου της όσο και του πεθερού της. Η πιο ουσιαστική πληροφορία, που συγχρόνως της έλυσε την απορία για τους λίγους προσκεκλημένους στον γάμο, ήταν πως ο αξιότιμος σύζυγός της, όταν την πολιορκούσε, ήταν ήδη αρραβωνιασμένος με μια συχωριανή του.

Πήρε, όμως, και την πρώτη κρυάδα από τον παλιοχαρακτήρα του πεθερού της. Το ξιμέρωμα τη βοήκε στην αγκαλιά του Γιάννου. Εκείνος υποσχέθηκε να κάνει κάτι μερεμέτια που του ζήτη-

σε η μητέρα του, και το πρωί έπρεπε να φύγει νωρίς. Άφησε την Κλειώ στο κρεβάτι να χουζουρέψει, έπειτα από μια έντονη ερωτική βραδιά. Φορώντας ένα σέξι δαντελένιο νυφιάτικο νυχτικό με βαθύ ντεκολτέ και τη διάφανη ρόμπα με τα υπέροχα λουλούδια από μουσελίνα και τούλι στους ώμους, η Κλειώ ξύπνησε και αποφάσισε να μείνει να απολαύσει το πρωινό στο δωμάτιό της. Περιεργαζόταν τον χώρο, όταν αντιλήφθηκε δυο μάτια να την παρακολουθούν από το παράθυρο. Με μια γρήγορη κίνηση, και μέσα στην ντροπή, έκρυψε το ντεκολτέ της. Κάλυψε με τη ρόμπα τα επίμαχα σημεία του κορμιού της και προσπάθησε να καταλάβει ποιος είναι και τι κάνει κρυμμένος πίσω από το παντζούρι του παραθύρου. Σε λίγα λεπτά είχε σιγουρευτεί. Η υποψία της βγήκε αληθινή. Ήταν ο πεθερός της. Αυνανιζόταν κοιτώντας τη!

Μα σε τι σπίτι μπήκα, Θεέ μου; Τι ξεδιάντροποι άνθρωποι είναι τούτοι;

Άρον άρον, ντύθηκε και τακτοποίησε εξοργισμένη τα ρούχα στη βαλίτσα της. Δεν ήθελε να μείνει εκεί ούτε λεπτό παραπάνω.

Οι πρώτες μέρες πέρασαν με τη νεόνυμφη να προσπαθεί να χωνέψει ότι θα περάσει την υπόλοιπη ζωή της με έναν άνθρωπο που δεν ερωτεύτηκε. Έναν άνθρωπο που ούτε εκτίμησε ούτε και συμπάθησε, αλλά με τους δικούς της ικανοποιημένους και πιο ανάλαφρους, να μακαρίζουν την τύχη τους που βρέθηκε στον δρόμο τους ο Γιάννος.

Ούτε μήνας δεν έκλεισε από τη μέρα του γάμου, και ο χαρακτήρας του αιμοβόρικου γαμπρού τους είχε βγει στην επιφάνεια. Καβγάδες και αποδοκιμασίες, βρισιές και προσβολές ξεκινούσαν από τη στιγμή που άνοιγε το μάτι του. Η Κλειώ καθημερινά ερχόταν αντιμέτωπη με ένα καινούργιο χαρακτηριστικό στοιχείο του αλλόκοτου αυτού ανθρώπου. Κάθε βράδυ κοιμόταν ανήσυχη και αγχωμένη. Δεν ήξερε τι της ξημερώνει. Η επό-

μενη μέρα την έβρισκε πάντα προβληματισμένη και πικρά μετανιωμένη για τον παρόντα γάμο.

Με βαριά καρδιά και αβέβαιη για το τι της επιφυλάσσει η μοίρα, είπε το «ναι» όταν εκείνος της πρότεινε –σχεδόν της επέβαλε– να μεταναστεύσουν.

Φθινόπωρο 1957

Ανθρακωρύχος στις στοές του Σαρλερουά

Είναι η εποχή της μεγάλης φτώχειας αλλά και της μεγάλης φυγής από την Ελλάδα. Τα χωριά ερημώνουν λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης προς την πρωτεύουσα και τις μεγαλουπόλεις αλλά κι εκείνης προς Βόρεια Ευρώπη, Αμερική και Αυστραλία. Ενώ η οικονομία της χώρας έχει ολοκληρώσει τη μεταπολεμική ανασυγκρότησή της, το βιοτικό επίπεδο για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού εξακολουθεί να παραμένει πάρα πολύ χαμηλό.

Την ίδια ώρα η Ευρώπη, πληγωμένη κι αυτή από το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, ξαναχτίζεται μέσα από τις στάχτες της και χρειάζεται φτηνά εργατικά χέρια. Η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που δέχεται από το 1954 Έλληνες να δουλέψουν στα ανθρακωρυχεία της είναι το Βέλγιο. Ο Γιάννος αποφασίζει να πάρει τον δύσκολο δρόμο της ξενιτιάς, ελπίζοντας σε μια καλύτερη ζωή μακριά από τη στέρηση και τη φτώχεια. Πήρε τη μεγάλη απόφαση και απλώς την ανακοίνωσε στην Κλειώ. Η ζωή στην ξένη χώρα θα την ξεβόλευε, αλλά δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά. Η γνώμη της δεν είχε καμία αξία ούτως ή άλλως.

Το ζευγάρι εγκαταστάθηκε στην πόλη Σαρλερουά, στο κέντρο μιας τεράστιας ανθρακοφόρας λεκάνης του Βελγίου, που

είχε δεχτεί την πλειονότητα των Ελλήνων μεταναστών εργατών, για εργασία αποκλειστικά στα ανθρακωρυχεία.

Όλοι στη νέα τους πατρίδα εκείνη τη μέρα μιλούσαν για τον πρώτο τεχνητό δορυφόρο που τέθηκε σε τροχιά γύρω από τη Γη. Είχε εκτοξευτεί την προηγούμενη μέρα από τη Σοβιετική Ένωση. Οι Έλληνες που τους φιλοξένησαν για λίγες μέρες, και ήξεραν πολλά γι' αυτό το γεγονός, εντυπωσίασαν το συνεσταλμένο ζευγάρι από την Ελλάδα, που τους κοιτούσε αποσβολωμένο.

Σχεδόν αμέσως ο Γιάννος ξεκίνησε να εργάζεται. Οι συνθήκες τραγικές. Οι κίνδυνοι μεγάλοι, αλλά τα μεροκάματα καλά.

Τα εργατικά δυστυχήματα ήταν συχνά όταν γκρεμίζονταν κομμάτια της γαλαρίας από τις εκρήξεις. Συνήθως προκαλούσαν ακρωτηριασμούς των εργατών. Δεν ήταν λίγοι κι εκείνοι που πέθαιναν από πνευμονική ανθράκωση, την οποία προξενούσε η συγκέντρωση άνθρακα στους πνεύμονες.

Σύντομα ο δουλευταράς Γιάννος έγινε ένας πολύ καλός εργάτης. Δυο δυνατά, ακάματα εργατικά χέρια, που τον έκαναν να ξεχωρίζει ανάμεσα στους Ισπανούς και Ιταλούς μετανάστες. Μαζί με τους Έλληνες ήταν οι πρώτοι που έφτασαν στο Βέλγιο. Οι ικανότητες και η ευρηματικότητά του, αλλά κυρίως η αντοχή του να εργάζεται σε μεγάλα βάθη, αναγνωρίστηκαν και επιβραβεύτηκαν. Ήταν πάντα ένας εργάτης φωτεινό παράδειγμα για όλους. Η μεγάλη διάκριση ήρθε λίγο πριν από τη γέννηση του πρώτου του παιδιού. Σε μια επίσημη τελετή, η οποία μάλιστα καλύφθηκε και από τον τοπικό Τύπο, ο Γιάννος ανακηρύχθηκε ο καλύτερος ανθρακωρύχος του Σαρλερουά.

Οι αφηγήσεις συναδέλφων του, που είχαν ζήσει τη μεγάλη έκρηξη στις Μαρσινέλες, στις 8 Αυγούστου 1956, και στοίχισε τη ζωή σε 262 άτομα –ανάμεσά τους και 6 Έλληνες– τον συγκλόνισαν, κυρίως όταν έμαθε ότι μεταξύ των νεκρών ήταν κι ένα δεκατετράχρονο αγόρι. Όλα αυτά τριγυρνούσαν στο μυαλό του και συχνά τον έκαναν να αναθεωρεί τα όσα σκεφτόταν για παράταση της διαμονής τους στο Βέλγιο.

Η πρώτη εγκυμοσύνη

Πολλές φορές η Κλειώ παρακάλεσε τον άντρα της να εγκαταλείψει τα μεροκάματα του τρόμου. Φοβόταν ότι κάτι άσχημο θα του συμβεί.

«Ξέρω εγώ τι θα κάνω και πότε θα το κάνω».

«Είναι πολύ επικίνδυνα τα πράγματα, Γιάννο... Φοβάμαι την κακιά στιγμή».

«Εσύ μην ανακατεύεσαι και μη φντρώνεις εκεί που δε σε σπέρνουν! Αυτά είναι αντρικές δουλειές. Δε χρειάζομαι υποδείξεις από σένα!»

Το ζευγάρι μάλωνε με το παραμικρό. Ο Γιάννος σήκωνε πια χέρι στη γυναίκα του. Χωρίς να της εξηγεί ποτέ τι είναι αυτό που τον ενοχλεί, επειδή απλώς τον ενοχλούσαν τα πάντα.

Μεταξύ βίας, καθημερινού ξύλου και φόβου, έμεινε έγκυος. Η εγκυμοσύνη τη βρήκε φορτισμένη συναισθηματικά. Αντιλαμβανόταν ότι αν και ζούσε με έναν σύζυγο που δεν επέλεξε και ποτέ δεν αγάπησε, σύντομα θα ολοκληρωνόταν ως άνθρωπος και ως γυναίκα. Οι πρώτοι μήνες της εγκυμοσύνης ήταν δύσκολοι. Υπέμεινε τα πάντα μπροστά στη σκέψη ότι σύντομα θα γίνει μάννα. Και προσπαθούσε να μη δίνει καμία αφορμή για καβγάδες. Το ράψιμο και το κέντημα απασχολούσαν το μυαλό της κι έδιωχναν τις άσχημες σκέψεις. Κάθε βελονιά και μια γλυκιά ανάμνηση από το σπίτι στο χωριό. Κάθε θηλιά κι ένα σεργιάνι στο παρελθόν. Στα υπέροχα, γεμάτα ανεμελιά παιδικά της χρόνια. Συνήθως οι θύμησης προκαλούσαν και συγκίνηση. Και τότε, βουρκαωμένη, τα παρατούσε όλα για να πιάσει στα χέρια της τη φουσαρμόνικα που της είχε κάνει δώρο ο πατέρας της. Ξεκινούσε με χαρούμενες μελωδίες, για να καταλήξει στη θλιμμένη νοσταλγία που γεννούσαν οι νότες της μουσικής.

Δυστυχώς, η πρώτη εγκυμοσύνη της Κλειώς δεν ήταν τυχερό να ολοκληρωθεί με οικογενειακή ηρεμία και γαλήνη. Ο Γιάννος τη χτυπούσε αλύπητα και την ταπεινώνει καθημερινά. Συχνά έβγαζε το δίκοπο μαχαίρι που πάντα είχε κρυμμένο κάτω από το μαξιλάρι του και την απειλούσε.

«Θα σου πάρω το λαρύγγι ενώ κοιμάσαι, να μου το θυμάσαι!» της έλεγε, και η Κλειώ, τρομοκρατημένη, παρέμενε ξάγρυπνη στο κρεβάτι να προσεύχεται.

Όπως όπως κάλυπτε τα σημάδια και τις εκδορές στο πρόσωπο και στο κορμί της, ώστε να μη δώσει αφορμή για σχόλια στους γείτονες. Άρχισε σιγά σιγά να του αντιμιλάει και συχνά να τον προσβάλλει, κάτι που εκείνος δεν ανεχόταν.

Ένας μεγάλος καβγάς παραλίγο να φέρει και το τραγικό τέλος της, αν την ύστατη στιγμή δεν υποχωρούσε στη λυσσασμένη του μανία να τιμωρήσει την έξι μηνών έγκυο γυναίκα του, που τόλμησε με τα «καρφιά» της να τον προσβάλλει και να τον μειώσει. Να του θυμίσει την άθλια καταγωγή του και τη δική της κοινωνική υπεροχή, με λόγια που ξεχειλίζουν από περιφρόνηση.

Την άρπαξε από τα μαλλιά, τη γρονθοκόπησε και την... κρέμασε από το παράθυρο. Η Κλειώ, μετέωρη, τον ικέτευε να λυπηθεί το μωρό της. Ένωθε ότι το βάρος της θα την παρασύρει στον θάνατο και μαζί κι εκείνο. Τον παρακαλούσε να μην το σκοτώσει. Ούρλιαζε και ζητούσε βοήθεια από τον Θεό και τους γείτονες.

«Λυτήσουν το μωρό αν δε λυπάσαι εμένα. Σκέψου ότι αν μ' αφήσεις να πέσω, σκοτώνεις με τα ίδια σου τα χέρια το παιδί που σου έστειλε ο Θεός!»

Εξαντλημένη εκείνη, τη σήκωσε και την πέταξε με δύναμη στο πάτωμα, περήφανος για την τιμωρία που της επέβαλε. Η Κλειώ το μόνο για το οποίο προσευχόταν ήταν να μην έχει πάθει κάτι το παιδί της. Οι προσευχές της εισακούστηκαν.

Η εγκυμοσύνη συνεχίστηκε χωρίς πρόβλημα. Όπως συνεχίστηκε και η παλιανθρωπιά του Γιάννου. Τίποτα δεν άλλαξε στη συμπεριφορά του. Ακόμα κι όταν γεννήθηκε η κόρη τους, η Δα-

νάη. Αντί να καταλαγιάσει η βία μέσα στην ψυχή του, αντί να τον ηρεμήσει το γεγονός ότι έγινε πατέρας, όλο και θέριευε. Γινόταν ένας σατράπης που τα ισοπέδωνε όλα.

Η μόνιμα εύφλεκτη κατάσταση επηρέασε τη σωστή ανάπτυξη του βρέφους. Αρνούνταν πεισματικά να φάει όταν ο πατέρας του βρισκόταν στο σπίτι. Σφράγιζε το στόμα και δεν το άνοιγε με τίποτα. Η Κλειώ άρχισε να αγχώνεται και να φοβάται πως η κόρη της είναι άρρωστη. Όταν τα πράγματα παρασοβάρεψαν με την αφαγία του παιδιού, ξεκίνησε ένας αγώνας με ιατρικές επισκέψεις και εξετάσεις, που άγχωσαν ακόμα περισσότερο τη μάνα.

Η μικρή χρειάστηκε να εισαχθεί σε βρεφο-παιδοψυχιατρική κλινική. Η μητέρα της πήγαινε και τη θήλαζε τρεις φορές τη μέρα, όπως της υπέδειξαν. Ψάχνοντας την αιτία του προβλήματος οι γιατροί και αφού βεβαιώθηκαν ότι δεν υπάρχει κάποιο πρόβλημα υγείας, αναζήτησαν τον λόγο στο περιβάλλον όπου μεγαλώνει το παιδί. Διακριτικά και διερευνητικά στην αρχή, πιεστικά στη συνέχεια, καθώς κατάλαβαν ότι κάτι δεν πάει καλά. Ζήτησαν από την Κλειώ να μιλήσει για τις συνθήκες ζωής στην οικογένεια. Δεν τους είπε τίποτα που θα πρόδιδε την πραγματικότητα. Και η πραγματικότητα ήταν ότι το παιδί ένιωθε το στρες, τη νευρικότητα και τον φόβο της μάνας. Άκουγε κραυγές, ξεσπάσματα και ουρλιαχτά, έβλεπε τσακωμούς, συγκρούσεις και χτυπήματα. Όσο και να προσπαθούσε να κρύψει τα συναισθήματά της και να στεγνώσει τα δάκρυστά της –όταν την κρατούσε αγκαλιά– η μικρή έπιανε τον παλμό της. Μετατράπηκε σ' ένα δύσκολο και δύστροπο παιδί. Αντιπαθούσε τον πατέρα της και του το έδειχνε. Με κλάματα και ταραχή αρχικά και στη συνέχεια με το υποτιμητικό της βλέμμα και την αποστροφή.

8 Μαρτίου 1965 Η γέννηση της Ιφιγένειας

Οι μήνες περνούσαν. Τίποτα δεν άλλαξε στη βίαιη καθημερινότητα του ζευγαριού μεταναστών από την Ελλάδα. Το μόνο που άλλαξε κάποια στιγμή ήταν η χώρα όπου κατοικούσε και εργαζόταν. Ο Γιάννος θεώρησε πως οι ευκαιρίες που θα του δοθούν στη Γερμανία, η οποία είχε αρχίσει ήδη να δέχεται εκατοντάδες μετανάστες από την Ελλάδα, θα ήταν καλύτερες. Έτσι, αποφάσισε και πάλι μόνος του και ανακοίνωσε στην Κλειώ πως θα φύγουν για την πόλη Μπαντ Χόμπουργκ της Φρανκφούρτης, η οποία ήταν γνωστή για τα θεραπευτικά μεταλλικά νερά και τα λουτρά της, προκειμένου να δουλέψουν σε γουναράδικο. Ήταν μια καλή ιδέα, και υπολόγιζε πως αν ριχτούν στη δουλειά και οι δύο, θα φτιάξουν ένα γερό κομπόδεμα.

Και πράγματι, το ζευγάρι ρίχτηκε με όρεξη στη δουλειά. Ξημέρωμα άντρας και γυναίκα έφευγαν από το σπίτι, νύχτα επέστρεφαν. Ζούσαν πολύ άνετα, είχαν έντονη κοινωνική ζωή και τις αργίες πάντα διασκεδάζαν σε νυχτερινά κέντρα με φίλους. Ο Γιάννος αγαπούσε τις μηχανές και στην ξενιτιά του δόθηκε η ευκαιρία να αγοράσει όχι μία, αλλά δύο, μαζί με τον απαραίτητο εξοπλισμό. Αν και φοβόταν η Κλειώ, συχνά φορούσε το κάπρι παντελόνι της, τα γυαλιά σε σχήμα πεταλούδας, έπιανε τα μαλλιά της με ένα φουλάρι και τον συνόδευε στην εξερεύνηση της πόλης. Όπως και στις Μαρσινέλες, έβγαζαν συχνά φωτογραφίες και πάντα, με καλλιγραφικά γράμματα, έγραφε από πίσω μιαν αφιέρωση και τις έστελνε με πολλή αγάπη στη μητέρα της.

Σ' αυτή την ξένη πόλη θα γεννιόταν η μικρή τους κόρη. Η Κλειώ ήταν πανευτυχής, σε αντίθεση με τον Γιάννο, που επιθυμούσε έστω εκείνη η εγκυμοσύνη να του φέρει τον πολυπόθητο γιο. Η δεύτερη εγκυμοσύνη ήταν δύσκολη. Οι γιατροί τής συνέστησαν να μείνει στο σπίτι. Το έκανε αγόγγυστα. Η Ιφιγένεια ήταν ένα υγιέστα-

το στρουμπουλό και ήσυχο μωρό με ροδαλά μάγουλα και μεγάλα μάτια. Όλα έδειχναν ότι θα πάρει το μπόι και την κορμοστασιά του πατέρα της. Η γέννησή της κράτησε τους πρώτους μήνες στο σπίτι τη μάνα. Στη συνέχεια, αφού πήρε την έγκριση του αφέντη Γιάννου, την εμπιστεύτηκε σε βρεφονηπιακό σταθμό.

Οι ειδήσεις από την Ελλάδα μπορεί να αργούσαν, αλλά έφταναν και ήταν συνήθως άσχημες. Η Κλειώ άκουγε από συμπατριώτες της Έλληνες να μιλούν για τα σοβαρά γεγονότα που συνέβαιναν. Άκουγε για τα Ιουλιανά και τη μεγάλη κοινωνική έκρηξη στην πατρίδα της και ανησυχούσε για τους δικούς της. Λέξη δεν ξεστόμιζε στον Γιάννο. Της απαγόρευε τέτοιες συζητήσεις, κι εκείνη έκρυβε μέσα στο μπαούλο της εφημερίδες από την πατρίδα και κάποια αποκόμματα από γερμανικά έντυπα με αναφορές στην Ελλάδα.

Όταν ο Γιάννος έφευγε το πρωί για δουλειά, έφτιαχνε τον καφέ της και τον έπινε αντικριστά με το μπαούλο των αναμνήσεων. Είχε μέσα όλα τα πολύτιμα πράγματά της από την Ελλάδα. Ήταν η συντροφιά της. Η παρέα της. Η μοναδική χαρά της. Με το που άνοιγε το καπάκι, η μυρωδιά άνοιγε και τις γλυκές θύμησης από το χωριό και το σπιτικό της. Η πιο έντονη μυρωδιά που αναδυόταν ήταν εκείνη της μητέρας της. Μύριζε μάνα αυτό το ξύλινο μπαούλο, και η Κλειώ παρηγοριόταν έστω κι έτσι.

1968

Επιστροφή στην πατρίδα

Η επιστροφή της οικογένειας στην Ελλάδα έγινε μια μαύρη περιόδο. Τη δεύτερη χρονιά της χούντας και λίγο πριν από το πρώτο δημοψήφισμα των συνταγματαρχών, της 29ης Σεπτεμβρίου.

Ο Γιάννος, ο οποίος δε γνωρίζει για το «ΝΑΙ» και το «ΟΧΙ» που καλούνταν οι Έλληνες να επιλέξουν, έρχεται αντιμέτωπος με την πολιτική πραγματικότητα της πατρίδας του. Η Κλειώ έδειχνε έκπληκτη μπροστά του, αλλά ήξερε πολύ καλά τα γεγονότα του τελευταίου χρόνου από τις εφημερίδες που διάβαζε κρυφά.

Αποφάσισαν να εγκατασταθούν στην Καστοριά. Τα γουνάρια βρισκόνταν σε άνθηση, κι εκείνοι είχαν τη γνώση και την εμπειρία αλλά και τις απαραίτητες γνωριμίες για να εργαστούν σ' ένα από τα πολλά εργαστήρια γούνας. Έπειτα από τρία χρόνια και με αρκετά χρήματα εγκαταστάθηκαν μόνιμα στη Θεσσαλονίκη. Αγόρασαν ένα διαμέρισμα αρκετά μακριά από το κέντρο της πόλης. Ο Γιάννος βρήκε δουλειά ως οδηγός σε φορτηγό μεταφοράς ζωοτροφών, και η Κλειώ μεγάλωνε τα παιδιά.

Η Ιφιγένεια ήταν πια τριών χρόνων κι ένα ήσυχο, ήρεμο και καλόβολο παιδί. Συνήθιζε να κάθεται οκλαδόν στο δωμάτιό της και να παίζει επί ώρες με τα χέρια της. Η διαφορά των πεντέμισι χρόνων που είχε με την αδερφή της σήμαινε ότι δεν μπορούσαν να έχουν κοινά ενδιαφέροντα παιχνιδιού στο σπίτι. Υπήρχε ένας περίεργος σεβασμός ανάμεσα στις δύο αδερφές. Ήξερε η μια τα όρια της άλλης. Η Δανάη συνήθως ήταν απομονωμένη κι έπαιζε με τα δικά της παιχνίδια, τα οποία γενικά δεν επιθυμούσε να μοιράζεται. Πάντα, όμως, προστάτευε τη μικρή της αδερφή. Δυστυχώς, δεν μπορούσε να την προστατέψει μόνο όταν τη χτυπούσε ο πατέρας τους. Δεν το άντεχε. Το μισούσε αυτό που συνέβαινε και πολλές φορές δε δίσταζε να ορμήσει και να τον χτυπήσει. Δεν ανεχόταν τον παραλογισμό του. Από τότε που θυμόταν τον εαυτό της, χτυπούσε και την ίδια και τη μητέρα της και την αδερφή της. Χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Θα μπορούσε να είναι το ποτήρι το νερό που ζήτησε και δεν είχε την ποσότητα που επιθυμούσε. Ή το πιρούνι που χτύπησε στο δόντι τους. Ή ακόμα να έκαναν θόρυβο τα χεϊλή τους όταν έτρωγαν, για να τις πάρει ο διάολος και τις τρεις. Μπορεί να φαίνεται αδιανόητο, αλλά γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους ξυλοκοπήθηκαν άγρια.

Προσπαθούσαν να υπολογίζουν καθετί που πιθανόν να τον ενοχλούσε ή να τον εξαργίωνε. Αλλά κάθε φορά η αιτία ήταν διαφορετική και χωρίς καμία λογική. Για όλους αυτούς τους λόγους, η Δανάη δεν άντεχε την παρουσία του πατέρα της. Αρνούνταν να καθίσει στο τραπέζι μαζί του. Κι όταν ήταν αδύνατο να το αποφύγει, συνήθως έκανε εμετό.

Για να είναι, όμως, τα παιδιά ευτυχισμένα και συναισθηματικά υγιή, προϋποτίθενται δύο αγαπημένοι γονείς. Οι γονείς της Δανάης και της Ιφιγένειας δεν υπήρξαν ποτέ αγαπημένοι, άρα δε θα μπορούσαν κι εκείνες να είναι ευτυχισμένες και υγιείς συναισθηματικά.

Πέρα από βίαιος άνθρωπος, ο Γιάννος ήταν και αυστηρός ως πατέρας που έχει δύο κόρες, τις οποίες έπρεπε να προσέχει και να ελέγχει. Δεν επέτρεπε πολλή τηλεόραση, και στις 8 όφειλαν να έχουν πέσει στο κρεβάτι. Έπρεπε απαραιτήτως να επιστρέφουν συγκεκριμένη ώρα από το σχολείο στο σπίτι, αλλιώς τις έδεχνε, αφού πρώτα επικοινωνούσε με τον διευθυντή.

Παρά την παλιανθρωπιά του, φρόντιζε να μη λείπει τίποτα από το σπίτι και τα παιδιά του. Όταν η μπανάνα έλειπε ως φρούτο από την ελληνική αγορά, εκείνοι τις είχαν σε κούτες κάτω από τα κρεβάτια τους.

Φρόντιζε φίλοι και συνάδελφοι να τους φέρουν δώρα, και κυρίως υφάσματα, για να ράβουν ρούχα, από το εξωτερικό. Ακόμα και από τη Βηρυτό. Ήταν η πιο καλοντυμένη οικογένεια της γειτονιάς. Τα φουστάνια και τα καπέλα τους άφησαν εποχή. Η Κλειώ πάντα φορούσε καλοραμμένα ρούχα και τα συνδύαζε με ίδιου χρώματος παπούτσια και τσάντα. Δεν υπήρξε ούτε μία μέρα αχτένιστη. Ό,τι και να συνέβαινε στο σπίτι, εκείνη πήγαινε απареγκλίτως μία φορά την εβδομάδα στο κομμωτήριο.

Ενώ ο ίδιος τις σάπιζε στο ξύλο, τις προστάτευε από κάθε εξω-

τερικό κίνδυνο. Μια μέρα η Ιφιγένεια είχε πάρει το ποδήλατο κι έκανε βόλτες χωρίς χέρια στην αλάνα, δίπλα από το ρέμα. Όταν αποφάσισε να σταματήσει, αντιλήφθηκε ότι τα φρένα δε λειτουργούσαν. Το ποδήλατο, εκτός ελέγχου, έπαιρνε την κατηφόρα και την οδηγούσε σε βέβαιο θάνατο. Βλέποντάς την καθώς έβγαине από το φορηγό, κατάφερε και μπήκε ανάμεσα σ' εκείνη και στο χεῖλος του ρέματος. Ακινητοποίησε με τα χέρια του τη ρόδα, και η ανεξέλεγκτη πορεία της σταμάτησε ανάμεσα στα πόδια του. Έκοψε πολύ άσχημα το χέρι του στις ακτίνες, και, φυσικά, όταν την πήγε αφρισμένος από την οργή του στο σπίτι, έφαγε πολύ ξύλο. Ίσως ήταν και η μοναδική φορά που το... άξιζε.

Οι καλές στιγμές της οικογένειας ήταν συνήθως τα κυριακάτικα μεσημέρια. Το ξευγάρι φορούσε τα καλά του και πήγαινε νωρίς το πρωί στην εκκλησία. Ο Γιάννος έπαιρνε τη θέση του στον άμβωνα μαζί με τους υπόλοιπους ψάλτες του ναού. Ως απόφοιτος της Ιερατικής Σχολής, γνώριζε από βυζαντινή μουσική κι έπαιζε στα δάχτυλα το ψαλτήρι με τη συλλογή των θρησκευτικών ύμνων. Κρατώντας τον άντρα της αγκαζέ, η Κλειώ επέστρεφε μετά τη λήξη της θείας λειτουργίας στο σπίτι. Κατά τις 11 η κουζίνα μοσχοβολούσε από τη σπανακοτυρόπιτα που έψηνε στη σόμπα και ήταν πεντανόστιμη. Μετά μαγείρευε συνήθως κοκκινιστό κρέας με πατάτες. Το συνόδευε με ρύζι ή αρακά και πολλές σαλάτες. Ήθελε η οικογένειά της να τρώει ενωμένη και αγαπημένη στο τραπέζι. Φρόντιζε καθημερινά να έχει καθαρό, κεντημένο από τα χέρια της, τραπεζομάντιλο, πολλά συνοδευτικά και πιάτα όμορφα διακοσμημένα. Κατά τις 12 ο Γιάννος έστελνε την Ιφιγένεια στη *Γέφυρα* για κόκκινο κρασί. Επέστρεφε με μια βαριά νταμιτζάνα, που την κρατούσε μια με το ένα χέρι και μια με το άλλο. Την περίμεναν με το τραπέζι στρωμένο και με το μαγνητόφωνο να παίζει πάντα δημοτικά τραγούδια ή Στέλιο.

Τον λάτρευε τον Καζαντζίδη. Ήξερε όλα του τα τραγούδια και τα τραγουδούσε πάντα τις Κυριακές, ζητώντας από τη γυναίκα του να τον συνοδέψει. Η Κλειώ, που ήταν επίσης καλλίφωνη, ποτέ δεν του χάλασε χατίρι. Όταν, δε, κυκλοφόρησε σε 45άρι το τραγούδι που αντιπροσώπευε όλους τους μετανάστες, και ειδικά αυτούς που εργάζονταν στη Γερμανία και στο Βέλγιο, έκανε είδωλό του τον Στέλιο.

Προτού ακόμα ξεκινήσει στο μαγνητόφωνο το τραγούδι, άναβε ένα τσιγάρο, φέρνοντας στο μυαλό του σκηνές από τα χρόνια της ξενιτιάς. Το χτυπούσε καλά στο πακέτο για να καθίσει ο καπνός και μετά το κάπνιζε κάνοντας κυκλάκια στον αέρα. Από τις πρώτες στροφές με δυσκολία συγκρατούσε τα δάκρυά του. Πάντα θυμόταν μια ιστορία να πει από κείνες τις μέρες της μετανάστευσης και της δύσκολης δουλειάς. Ύστερα ζητούσε από την Τσιτσόχο του να τον συνοδέψει. Από τα κορίτσια του ζητούσε να κάνουν απόλυτη ησυχία για να ακούσουν το τραγούδι:

*«Στις φάμπρικες της Γερμανίας
και στον Βελγίου τις στοές
πόσα παιδιά σκληρά δουλεύουν,
και κλαίνε οι μάνες μοναχές...»*

Για να φτιάξει η διάθεσή του, αμέσως μετά ζητούσε να ακούσει το *Ιτιά ιτιά*. Ή το *Παπάκι πάει στην ποταμιά*. Στις πολύ καλές του μέρες ζητούσε από την Κλειώ να του τραγουδήσει το *Ασ' τα τα μαλλάκια σου*. Η Τσιτσόχο του τραγουδούσε πολύ καλά, κι εκείνος μαγευόταν από τη μελωδική της φωνή. Και το κυριακάτικο τραπέζι κάθε φορά έκλεινε με το *Σήκω χόρεψε, κουκλί μου*. Ανέβαζε τη μικρή Ιφιγένεια στο τραπέζι, για να τη δει να χορεύει τσιφτετέλι.

«Χα χα χα! Δεν είναι δικό μας παιδί. Από τους γύφτους, φαίνεται, την πήραμε. Κοίτα το πώς κουνιέται. Κοίτα το!» έλεγε πάντα, ενθουσιασμένος από τα λικνίσματα της κόρης του.

Το όμορφο αυτό οικογενειακό σκηνικό θα μπορούσε να μετατραπεί σε κυριακάτικη τραγωδία από κάποιο ασήμαντο γεγονός. Και τότε, από έναν ευδιάθετο άνθρωπο μετατρεπόταν σε τέρας. Όταν συνέβαινε αυτό, συνήθως τραβούσε το τραπεζομάντιλο με μανία. Πιάτα και φαγητά έπεφταν στο πάτωμα, σ' ένα σκηνικό άσχημο και ψυχοφθόρο για γυναίκα και παιδιά.

Με τα χρήματα που είχε μαζέψει από τη σκληρή δουλειά στο Βέλγιο και στη Γερμανία, αλλά και με τα οχτώ εκατομμύρια δραχμές που έφερε μαζί του όταν επέστρεψε από την Αυστραλία, όπου πήγε μόνος και εργάστηκε για δύο χρόνια, αγόρασε ένα λεωφορείο. Στη συνέχεια άνοιξε δικό του γραφείο ταξιδίων.

Ήταν πολύ περήφανος για την επένδυσή του. Έδειχνε σύγυρος ότι κι αυτό το επαγγελματικό του βήμα θα στεφθεί από επιτυχία, όπως και τα προηγούμενα. Συνέχιζε να είναι έντιμος και δουλευταράς αλλά και πολύ συνεπής στις υποχρεώσεις του. Ιδιαίτερα σχολαστικός με την καθαριότητα του λεωφορείου. Τη θεωρούσε το Α και το Ω για την καλή του σχέση με τους επιβάτες που τον εμπιστευόνταν για να τους μεταφέρει.

Αν η Ιφιγένεια έψαχνε ως παιδί άλλη μία ωραία και γλυκιά στιγμή, θα την έβρισκε κάπου στην ηλικία των πέντε. Πλησίαζαν Χριστούγεννα, και ο Γιάννος έλειπε σ' ένα από τα πρώτα του ταξίδια στο εξωτερικό. Μάνα και κόρες στόλισαν το δέντρο, διακόσμησαν το σπίτι με στολίδια που είχαν φέρει από το εξωτερικό και γέμισαν τα βάζα με κόκκινα γκι. Το βράδυ της παραμονής η Κλειώ έκανε μπάνιο τα κορίτσια και τα ετοίμασε για ύπνο.

«Άντε, όπου να 'ναι, θα έρθει και ο μπαμπάς, και αύριο όλη η οικογένεια θα πάμε στην εκκλησία».

Χτύπησε το κουδούνι. Η Ιφιγένεια έτρεξε ενθουσιασμένη, με το βρακάκι και το φανελάκι, να ανοίξει. Ήταν εκείνος. Ευδιάθετος και φορτωμένος με δώρα και λιχουδιές.

«Χο, χο, χο, ήρθε ο Αϊ-Βασίλης!»

«Μπαμπά, μπαμπά μου, μπαμπάκα μου!»

«Τρέξτε, κορίτσια μου, να δείτε τα δώρα που σας έφερα!»

«Καλώς όρισε, Γιάννο. Σε περιμέναμε νωρίτερα. Ανησύχησα μήπως συνέβη τίποτα στον δρόμο...»

«Συνάντησα παλιόκαιρο, και γι' αυτό καθυστέρησα», απάντησε κουνώντας με τα χέρια του το κόκκινο με κίτρινα κρόσσια ποδήλατο της Ιφιγένειας. Το είδε και σήκωσε τον κόσμο η μικρή. Το καβάλησε αμέσως και πήρε σβάρνα όλα τα δωμάτια τρισευτυχισμένη.

«Καλά, φιλάκι δεν έχει ο μπαμπάς, που σου 'φερε τέτοιο δώρο;»

«Μπαμπάκα μου, είσαι ο καλύτερος μπαμπάς του κόσμου!» του είπε δίνοντάς του ένα σβουριχτό και βιαστικό φιλί στο μάγουλο, για να συνεχίσει τη βόλτα μέσα στο σπίτι με το κόκκινο υπέροχο ποδήλατό της.

Δεν ήταν το μοναδικό δώρο που της έφερε ο Γιάννος από αυτό το ταξίδι. Την άφησε να τριγυρνάει στο σπίτι και ακούμπησε κρυφά επάνω στο μαξιλάρι της ένα μικρό κουτί. Κατάκοπη, πάρακαρε το ποδήλατό της δίπλα στο κρεβάτι της, για να είναι το πρώτο πράγμα που θα αντικρίσει το πρωί. Πήρε το κουτάκι στα χέρια της. Ένα καταπληκτικό ξύλινο μουσικό κουτί, διακοσμημένο με ανάγλυφες λεπτομέρειες. Το άνοιξε και άκουσε μια γλυκιά μελωδία. Και δεν ήταν μόνο αυτή η έκπληξη. Οι κόρες των ματιών της μεγάλωσαν από θαυμασμό όταν είδε μια τοσηδά πανέμορφη μπαλαρίνα να ισορροπεί πάνω στις άσπρες πουέντ της. Είχε μακριά ξανθά μαλλιά και φορούσε ροζ φόρεμα από τούλι και ασημένια δαντέλα. Εντυπωσιασμένη, κούρδισε το κουτάκι, και η μπαλαρίνα ξεκίνησε τον μαγευτικό χορό της, παρασέροντας στο παραμύθι και τη μικρή Ιφιγένεια.

Το κούρδισε πολλές φορές, ώστε να αποτυπώσει στο μυαλό της τις κινήσεις της χορεύτριας που λάτρεψε από το πρώτο βράδυ. Όταν πια έκλειναν τα μάτια της, κούρδισε το μαγικό κουτί για τελευταία φορά. Αποκοιμήθηκε με τη μελωδία του *Μαγικού ανλού*.

Το πρωί η Δανάη ξύπνησε νωρίς. Πήγε στο δωμάτιο της μικρής αδερφής της για να δει το δώρο της. Ο Γιάννος είχε φέρει ένα ίδιο μουσικό κουτί και για κείνην. Ούτε που το άγγιξε. Αντιπαθούσε τον πατέρα της και δεν υπήρχε περίπτωση να δεχτεί το δώρο του.

«Να την ονομάσεις Μάγια».

«Γιατί;»

«Γιατί έτσι ονομάζεται μια από τις καλύτερες χορεύτριες του κόσμου. Άκουσα να το λέει η μαμά όταν διάβαζε ένα περιοδικό».

«Θα την ονομάσω όπως θέλω εγώ. Εσύ βρες όνομα για τη δική σου μπαλαρίνα».

«Ούτε το δώρο του θέλω ούτε με την μπαλαρίνα του θα παίξω. Θα την πετάξω...»

«Μετά μη ζητάς τη δικιά μου, όμως...»

Ήταν τα καλύτερα και πιο χαρούμενα Χριστούγεννα της ζωής της μικρής Ιφιγένειας. Ίσως τα μόνα όπου είδε να γίνονται πραγματικότητα κάποια όνειρά της. Ίσως οι μοναδικές ξέγνοιαστες γιορτές αυτής της οικογένειας.

«Όταν η χαρά βρίσκεται στο σπίτι, η συμφορά κάθεται κρυμμένη πίσω από την πόρτα...» μουρμούριζε η Κλειώ. Προσπαθούσε να βολιδοσκοπήσει τη διάθεση του άντρα της, παραμονή της μεγάλης γιορτής. Προσευχόταν κι έλπιζε αυτή η χρονιά να κυλήσει χωρίς φασαρίες.

Τα όνειρα για τα δύο κορίτσια της ήταν πιο μεγάλα και ουσιαστικά από ένα παιχνίδι. Από ένα δώρο. Ήθελε να τους προσφέρει τα πάντα. Κυρίως να τους μιλήσει για τη ζωή και τη σωστή επιλογή συντρόφων, όταν θα ερχόταν η κατάλληλη στιγμή. Δεν ήθελε να έχουν τη μαύρη τύχη της. Πίστευε πως με τις συμβουλές και τον διάλογο θα θωρακίσει τα παιδιά της απέναντι σε κάθε κακό. Ενώ η ίδια άκουσε και προσπάθησε να ακολουθήσει στη ζωή της όλες τις συμβουλές της μητέρας της, στις κόρες της είχε αποφασίσει να δώσει μία και μοναδική συμβουλή.

«Αν δεν μπορείτε να κόψετε το χέρι του άντρα που θα σας χτυ-

πήσει, τότε φύγετε τρέχοντας από κοντά του. Μη γυρίσετε πίσω ποτέ, γιατί το χέρι εκείνο θα σας ξαναχτυπήσει».

Τον τρόπο τον δικό της τον κατάπινε, τον τρόπο στα μάτια των παιδιών της, όμως, δεν τον ανεχόταν. Την ίδια ώρα ο Γιάννος γινόταν χειρότερος και δεν καλυτέρευε. Διαπιστώνοντας μάλιστα πως τα κορίτσια μονοπωλούσαν το ενδιαφέρον της γυναίκας του, έβγαλε πάνω της όλο του το μίσος. Του συμπεριφερόταν σαν σε παρακατιανό κι έπρεπε να τιμωρηθεί.

Εφόσον το πάλεψε με νύχια και με δόντια χωρίς να καταφέρει τίποτα, η εγκατάλειψη του Γιάννου ήταν η μόνη λύση. Το δούλεψε καιρό στο μυαλό της. Η απόφασή της καθυστέρησε, καθώς βρέθηκε βαρύντατα τραυματισμένη στο νοσοκομείο.

Χωρίς κανέναν δισταγμό, εκσφενδόνισε με δύναμη πάνω της ένα κρυστάλλινο βαρύ τασάκι. Την πέτυχε ακριβώς εκεί όπου είχε σημαδέψει: στο κεφάλι. Η Κλειώ δεν πρόλαβε να αντιδράσει. Σφαδάζοντας από τον πόνο, σωριάστηκε στο πάτωμα. Τα αίματα κάλυψαν το πρόσωπό της. Ακόμα και σ' αυτή την κατάσταση συνέχιζε να τη βρίζει χυδαία και να τη χτυπάει σαν λυσσασμένος. Το τραύμα ήταν τόσο μεγάλο, ώστε αν δεν έκανε κάτι γρήγορα, η γυναίκα του θα πέθαινε και ο ίδιος θα έμπαινε σε μπελάδες. Έπρεπε να τη μεταφέρει στο νοσοκομείο. Δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά.

Οι γιατροί σοκαρίστηκαν όταν την είδαν. Περισσότερο ανατρίχιασαν όταν διαπίστωσαν τα σημάδια από πνιγμό στον λαιμό της. Συμπέραναν ότι το τραύμα της γυναίκας δεν προκλήθηκε από πέσιμο. Αναγκάστηκαν να της κάνουν πολλά ράμματα και να την κρατήσουν για νοσηλεία. Τρομερός ο πόνος. Τον έπνιξε, όπως έπνιξε και την αλήθεια, όταν επίμονα γιατροί και νοσηλεύτές τη συμβούλεψαν ότι στο χέρι της είναι να μην επιτρέψει στον εαυτό της να ξαναζήσει τέτοιον εφιάλτη. Αν είχε πέσει θύμα ενδοοικογενειακής βίας, θα ήταν καλό να καταγγείλει τον δράστη στην αστυνομία, την παρότρυναν. Δεν το έκανε.

Κάλυψε πλήρως το κτήνος με ψέματα, που κανέναν δεν έπει-

σαν. Επέμενε πως γλίστρησε κι έπεσε στο βρεγμένο από το σφουγγάρισμα χολ του σπιτιού.

Η έξοδος από το νοσοκομείο τη βρήκε αποφασισμένη για το μεγάλο βήμα προς την ελευθερία. Το δικαίωμα σε μιαν ανθρωπινή ζωή, έχοντας στο πλευρό της μόνο τις δύο κόρες της.

Τοποθέτησε, όταν αυτός έλειπε στη δουλειά, τα τελευταία πράγματα στις βαλίτσες. Βγήκε από την πόρτα, κοντοστάθηκε κι έφτυσε προς το μέρος του σπιτιού. Προχώρησε με το κεφάλι ψηλά, κρατώντας από το χέρι τα παιδιά της. Χωρίς να κοιτάξει πίσω της, έφυγε αναζητώντας καταφύγιο στον αδερφό της.

Θεριό ανήμερο έγινε ο Γιάννος όταν επέστρεψε στο άδειο σπίτι. Δεν μπορούσε να το χωνέψει. Όχι το ότι η γυναίκα του τον εγκατέλειψε, αλλά που τόλμησε να σηκώσει ανάστημα...

Έπειτα από τρεις μέρες, φορτωμένος με δώρα και αφού επιστράτευσε τη μητέρα και την αδερφή του, πήγε στο σπίτι του κουνιάδου του. Με το ύφος του λυπημένου και μετανιωμένου, ζήτησε να μείνει μόνος μαζί της για να μιλήσουν. Έβαλε την ουρά κάτω από τα σκέλια και παρακάλεσε τη γυναίκα του να τον ακούσει έστω για λίγο. Όσους όρκους και να είχε δώσει ότι δε θα πειστεί να γυρίσει στο σπίτι του μαρτυρίου, η Κλειώ τούς καταπάτησε με τα πρώτα γλυκόλογα.

Την τούμπαρε με ένα «Σ' αγαπώ», που δεν είχε ακούσει σχεδόν ποτέ από τα χείλη του. Με υποσχέσεις για μια καλύτερη ζωή και δακρύβρεχτες εκφράσεις μεταμέλειας και αφοσίωσης. Της χάιδεψε τα αυτιά. Αυτά που έλεγε, κι έδειχνε να τα εννοεί, άρχισαν να την κλονίζουν. Κολακεύτηκε. Οι αντοχές της μαλάκωσαν και προχώρησε στο μεγαλύτερο λάθος της ζωής της.

Τον συγχώρησε. Τον έπιασε από το μπράτσο και επέστρεψαν όλοι μαζί στο σπίτι για μια νέα αρχή. Ήταν αποφασισμένη να γυρίσει σελίδα.

Τα γλυκόλογα και οι υποσχέσεις του Γιάννου δεν κράτησαν ούτε μία μέρα...

Το ζαχαρούχο

Τότε μέναμε σ' ένα μικρό, αλλά γλυκό διαμέρισμα. Για κρεβατοκάμαρα με την αδερφή μου χρησιμοποιούσαμε το σαλόνι. Ήμασταν από τις πρώτες οικογένειες που αποκτήσαμε τηλεόραση και θεωρούμασταν προνομιούχοι στη γειτονιά. Όλα τα κορίτσια μάς ζήλευαν. Θυμάμαι τον «Μπαρμπα-Μυτούση» και τα δύο ανήλια του, τον Κλούβιο και τη Σουβλίτσα. Ήταν η πρώτη παιδική σειρά που βγήκε στην ΕΙΡ, και άρχισα να την παρακολουθώ. Όπως και το «Τζίνι και η Τζίνι» λίγο αργότερα και, φυσικά, τη «Λάσι». Η μαμά μου παρακολουθούσε ανελλιπώς το «Λούνα παρκ», με τον μπαρμπα-Γιώργο, τον «Άγνωστο πόλεμο» και το «Για σας, κυρία μου». Νωρίς το απόγευμα ετοίμαζε πάντα κάτι πρόχειρο για να φάμε και οπωσδήποτε να πιούμε το γάλα μας. Συνήθως μας είχε και μια λιχουδιά έκπληξη. Έτσι, για να κλείσουμε τη μέρα μας γλυκά, όπως έλεγε, αλλά και για να μας κρατήσει μέχρι το βραδινό φαγητό. Όταν πλησίαζε η ώρα της τηλεόρασης, καθόμασταν στον καναπέ σαν τρενάκι. Αυτό γινόταν κάθε μέρα, αλλά πάντα μέχρι της 8. Μετά υποχρεωτικά τρώγαμε και στις 9 ακριβώς έπρεπε να είμαστε στα κρεβάτια μας.

Πρώτος καθόταν εκείνος, για να ακουμπάει στο μπράτσο του καναπέ. Η μαμά ανάμεσα στα πόδια του κι εγώ ανάμεσα στα πόδια της μαμάς. Η Δανάη ποτέ δε συμμετείχε σ' αυτό το παιχνίδι. Αρνούνταν πεισματικά να είναι στον χώρο όπου καθόταν εκείνος.

Στιγμές ωραίες, οικογενειακές, που τις διέκοπτε συχνά ο βίαιος χαρακτήρας του, ο οποίος μας δημιουργούσε σύγχυση και ταραχή.

Η τηλεόραση ήταν μια από τις οικογενειακές στιγμές που την περίμενα με αδημονία κάθε μέρα, καθώς περιλάμβανε άλλη μία χαρά και μικρή απόλαυση. Ένα κοντάκι ζαχαρούχο γάλα, το οποίο έπινα απολαμβάνοντας τα αγαπημένα μου σίριαλ. Δυστυ-

χώς, δε μου επέτρεπαν ποτέ δεύτερο, για τους γνωστούς λόγους.

Και να που αυτή η αγάπη, αυτή η παιδική εμμονή, λειτούργησε σαν όπλο στα χέρια του...

Ήταν η μέρα της αγαπημένης μου εκπομπής. Η μαμά έλειπε. Αφού μας έκανε μπάνιο, πήγε στη φίλη της την Ευθυμία για να πιουν καφέ. Την ακολούθησε και η αδερφή μου. Πήρα το μουσικό μου κουτί και κούρδισα την Τίνκερμπελ – έτσι ονόμασα τελικά την όμορφη μπαλαρίνα μου. Αν και καθυστέρησα, της έδωσα το όνομα της νεραϊδούλας από τη σειρά της Disney. Την έβαλα στο τραπεζάκι του σαλονιού, περιμένοντας να αρχίσει η «Λάσι». Έτρεξα και πήρα από το συρτάρι της ραπτικής μηχανής της μαμάς μια ροζ κορδέλα και κατασκεύασα τις δικές μου πουνέντ. Έδεσα την κορδέλα πάνω από τα σοσονάκια μου και ξεκίνησα τις αέρινες φιγούρες μου. Χόρευα ασταμάτητα. Ήρεμος και χαμογελαστός εκείνος, παρακολουθούσε τις κινήσεις μου με θαυμασμό. Φορούσε σατέν μπορντό καρό πιτζάμα κι εγώ μια κόκκινη κοντή φούστα με μια εμπριμέ μπλούζα.

«Άντε, φτάνει τώρα. Ίδρωσες...»

Έκλεισε το κουτάκι και το ακούμπησε στον μπουφέ με τα γυαλιά και τις δαντέλες της μαμάς και κάθισε δίπλα μου.

Η ώρα για την εκπομπή πλησίαζε. Άρα η μικρή λευκή μου ζαχαρούχα πολυτέλεια ήταν θέμα λεπτών να ξεκινήσει και δε με πείραξε καθόλου που η Τίνκερμπελ κρύφτηκε στο μουσικό της σπίτι.

«Μπαμπά, δεν είμαι πολύ καλή μπαλαρίνα;»

«Είσαι, είσαι. Μπορείς να γίνεις και ακόμα καλύτερη!»

«Όταν μεγαλώσω, θα γίνω μια Τίνκερμπελ».

«Μακάρι. Άντε, άνοιξε την τηλεόραση τώρα...»

«Θα δούμε τη “Λάσι”, έτσι;»

«Αν είσαι καλό κορίτσι...»

«Θα είμαι... Την αγαπάω πολύ τη Λάσι. Είναι πολύ έξυπνη και όμορφη. Θα μου πάρεις και μένα ένα τέτοιο σκυλί;»

«Αυτό το σκυλί είναι μεγαλόσωμο και δεν μπορούμε να το έχουμε στο σπίτι».

«Τότε να πάρουμε ένα πιο μικρό. Η Πελαγία έχει ένα μαύρο σκυλάκι που χωράει στην αγκαλιά της και το φωνάζει Οντίν. Της πετάμε ένα μπαλάκι και μας το φέρνει στα χέρια».

«Θα δούμε...»

«Και οι γατούλες μ' αρέσουν. Λες να μου πάρεις ξανθιά γατούλα καλύτερα; Θα τη φωνάζω Μάτσι και θα της φορέσω ένα κόκκινο κουδουνάκι στον λαιμό».

«Καλά, θα δούμε, είπαμε. Έλα τώρα, μπες ανάμεσα στα πόδια μου. Τσαφ τσουφ, τσαφ τσουφ, το τρένο ξεκινάει!»

«Να πιούμε κρυφά κι ένα ζαχαρούχο, μπαμπά μου;»

«Μπορώ να σου χαλάσω χατίρι; Ξάπλωσε εσύ, κι εγώ πάω να το φέρω...»

«Να πάω εγώ; Ξέρω πού κρύβει τα κουτάκια η μαμά. Στο ντουλάπι με τα μακαρόνια και τις σάλτσες. Την είδα μια μέρα να τα βάζει πίσω πίσω για να μη φαίνονται. Θ' ανέβω στην καρέκλα και θα τα φτάσω».

«Άντε, πήγαινε. Πρόσεχε, όμως, μην πέσεις από την καρέκλα. Κάνε κι έναν μερακλίδικο καφέ στον πατέρα σου. Σήμερα θέλω να τον πιω από τα χεράκια σου...»

Η παγίδα με δόλωμα το ζαχαρούχο είχε στηθεί και τη χρησιμοποιούσε κάθε φορά που έλειπε η μαμά από το σπίτι.

«Αυτό θα είναι το μυστικό μας...»

Η μικρή Ιφιγένεια είχε μάθει πώς να φτιάχνει καφέ για τον μπαμπά της. Της άρεσε να τον περιποιείται και, παρά τη βάνουση συμπεριφορά του, πίστευε πως ό,τι έκανε ήταν για το δικό τους καλό.

Πήρε το δισκάκι με το φλιτζανάκι τον καφέ και με μικρά μι-

κρά βήματα, για να μην τον χύσει, κατευθύνθηκε προς το σαλόνι.

«Είδες; Τα κατάφερα... Πέντε φουσκάλες!»

«Μπράβο το κορίτσι μου!»

«Μπαμπά, γιατί νευριάζει η μαμά τόσο πολύ όταν πίνω ζαχαρούχο;»

«Γιατί έχει πολλή ζάχαρη και δεν κάνει. Χαλάει τα δοντάκια».

«Εσύ θα νευριάσεις;»

«Όχι. Θα πιω κι εγώ μαζί σου...»

«Θα το πεις στη μαμά, όμως;»

«Από σένα εξαρτάται. Αν με υπακούς και κάνεις ό,τι λέω, δε θα το πω».

Αργά αργά, για να μην τελειώσει αμέσως, άρχισα να πίνω το γάλα, βγάζοντας παιδικές κραυγές απόλαυσης από τη νοστιμιά που εισέπραττα.

Όταν πια έφτανε στο τέλος του, σήκωσα το κουτάκι κάθετα στο στόμα και περίμενα να πέσει ακόμα και η τελευταία του λατρεμένη σταγόνα στη γλώσσα μου. Για να ορμήσω στη συνέχεια στο γεμάτο ποτήρι νερό. Το ήπια μονορούφι.

Το σίριαλ άρχισε, κι εγώ, ευτυχισμένη, κούρνιασα στην αγκαλιά του πατέρα μου, που εκείνη τη στιγμή νόμιζα πως ήταν ο καλύτερος του κόσμου.

Χάιδευε τις ξανθές μου μπουκλές, χαμήλωσε τον τόνο της φωνής του και μου ζήτησε να γυρίσω για να δει αν τα χείλη μου ήταν λερωμένα.

«Έλα να τα γλείψει ο μπαμπάς, να τα καθαρίσει από το γάλα που έμεινε πάνω τους. Και μετά ξάπλωσε εδώ δίπλα μου...»

Έσκυψε, και περνώντας τη γλώσσα του πάνω από τα χείλη μου, πήρε όλο το γάλα. Αισθάνθηκα άβολα και περίεργα... Σκούπισα τα σάλια του με το μανίκι μου.

«Εφάκο, ξέρεις ότι και ο μπαμπάς έχει ζαχαρούχο γάλα;»

Με έπιασαν τα γέλια και άρχισα να τον κοροϊδεύω.

«Δεν κρατάς στα χέρια σου κανένα κουτάκι ούτε είσαι γυναικά να βγάζεις γάλα από τα μεμέ σου...»

«Κι όμως, έχω...»

«Δεν έχεις, δεν έχεις, δεν έχεις!»

«Έχω, σου λέω. Θέλεις να το δεις;»

Ανάμεσα στα πειράγματα, στα γαργαλητά και στα γέλια, τον είδα να ξεκουμπώνει με το δεξί του χέρι τα κονμπιά της πιτζάμας του. Με γρήγορες κινήσεις, έβγαλε όλο το όργανο έξω.

«Αυτό είναι το πουλάκι του μπαμπά. Μη φοβάσαι και μην ντρέπεσαι. Εντάξει;»

Βλέποντας την έκπληξη στο πρόσωπό μου, προσπάθησε κι έγινε καθισχυραστικός και τρυφερός μαζί μου.

«Βλέπεις τι μεγάλο που είναι; Έχεις ξαναδεί άλλο πουλάκι;»

«Τσουνκ...»

«Ακούμπησέ το με το χεράκι σου... Βλέπεις; Όπως έχεις εσύ το πουτάκι μέσα στο βρακάκι σου, έτσι και ο μπαμπάς έχει το πουλάκι του».

Το θέαμα με έκανε να γελάσω. Αυτό που είδα έμοιαζε με μια μολυβοθήκη που μου είχε αγοράσει τον Σεπτέμβριο στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και είχε σχήμα πυραύλου. Κρατούσε το χέρι μου πάνω του. Συνέχισε να είναι ήρεμος και γλυκός. Με γαργαλούσε και συγχρόνως με έσφιγγε με τα γόνατα πάνω του. Με άγγιζε στο σώμα και με χαϊδευε στα χείλη και στον λαιμό με το αριστερό του χέρι. Εγώ συνέχιζα να χαχανίζω και να τον κοροϊδεύω. Δεν παίζαμε συχνά και χαιρόμουν να περνάω μαζί του τέτοιου είδους ευχάριστες στιγμές.

«Πού είναι το γάλα που είπες ότι θα μου δείξεις;»

«Εδώ είναι. Αυτό είναι το μπιμπερό του μπαμπά, που βγάζει γάλα...»

«Και οι μπαμπάδες δίνουν γάλα στα παιδιά; Εσύ μου 'δωσες ποτέ;»

«Σου 'δωσα, αλλά ήσουν μωρό και δεν το θυμάσαι...»

«Ναι, ναι... Πού είναι; Λες ψέματα!»

«Μην είσαι ανυπόμονη. Θα σου δείξω. Θα το χαϊδέψουμε μαζί, κι αυτό θα μεγαλώσει, θα χοντρύνει και μετά θα βγάλει γάλα.

Εντάξει; Βάλε το στόμα σου στο πουλάκι του μπαμπά, να δεις πώς θα μεγαλώσει και θα χοντρύνει. Μετά από λίγο θα βγάλει γάλα...»

«Εντάξει...» αποκρίθηκα, αλλά τον κοιτούσα με τη δυσπιστία και την απορία της παιδικής αφέλειας.

«Γύρνα λίγο προς τα δω, καρδούλα μου, να δω εγώ το βρακάκι σου... Για να δω εγώ πόσο όμορφο έγινε το πιτάκι σου. Να το κάνεις μάκρια ο μπαμπάς τώρα που είναι τόσο όμορφο και καθαρό...»

Με γύρισε στο πλάι και τράβηξε το κιλοτάκι μου. Με φιλούσε και με έγλειφε, παίζοντας το όργανό του.

Μια περίεργη και πρωτόγνωρη αίσθηση άρχισε να κυριεύει το σώμα μου.

«Σ' αρέσει, μωρό μου; Έλα, θα κάνουμε κάτι άλλο που θα μας κάνει να γελάσουμε».

«Τι θα κάνουμε;»

«Κούνησε το πουλάκι του μπαμπά με το χέρι σου, για να δεις πόσο σκληρό θα γίνει. Τότε θα δεις και το γάλα μου και θα πιστέψεις ότι ο μπαμπάς σου δε λέει ποτέ ψέματα...»

Έπιασε το χέρι μου και μαζί με το δικό του άρχισε να αννανίζεται.

«Έτσι, μωράκι μου, έτσι... Συνέχισε, μη σταματάς. Συνέχισε...»

Έβγαλε μια πνιχτή κραυγή, και τότε είδα ένα υγρό να τον πλημμυρίζει και να τον λερώνει την κοιλιά.

«Μπαμπά, τι είναι αυτό;»

«Είναι το γάλα μου...»

«Και πού το είχες;»

«Κουνήσαμε το πουλάκι μου, γι' αυτό βγήκε, μέσα από τις μπάλιτσες που έχω εδώ κάτω κρυμμένες. Έλα, δοκίμασέ το να δεις πώς είναι... Βγάλε τη γλώσσα σου και γλείψε λίγο. Το δικό σου γάλα είναι πολύ πολύ γλυκό. Το δικό μου μπορεί να είναι γλυκό, αλλά και λίγο αλμυρό. Έλα...»

«Εγώ θέλω το ζαχαρούχο μου...»

«Μα και του μπαμπά είναι νόστιμο, μωρό μου. Δε θέλεις να δοκιμάσεις; Και ο μπαμπάς το πίνει», μου είπε και άρχισε να

γλείφει το χέρι του. «Έλα, δοκίμασε κι εσύ...» πρόσθεσε κι έβαλε το λερωμένο χέρι του στα χείλη μου.

«Μπλιαξ, απαίσιο είναι! Δεν είναι γλυκό».

«Θα το συνηθίσεις σιγά σιγά», είπε, με πιο ανστηρή φωνή τώρα. Ήμουν εφτά, και ήταν ο πατέρας μου!

Διόρθωσε το εσώρουχό μου και πήγε κατευθείαν στο μπάνιο. Όταν επέστρεψε, με τράβηξε κοντά του και πήρε σοβαρό ύφος.

«Αυτό που κάναμε σήμερα θα είναι το μυστικό μας... Δε θα πεις τίποτα στη μαμά. Εντάξει;»

«Γιατί;»

«Δεν πρέπει να το μάθει».

«Θα μας μαλώσει;»

«Φυσικά...»

Κάπως έτσι πέρασαν περίπου τα τρία χρόνια της πατρικής αποπλάνησης.

Αυτό θα είναι το μυστικό μας, επαναλάμβανε συχνά χαμογελώντας. Με τη συμπεριφορά του μου έδινε να καταλάβω πως ό,τι κάναμε ήταν ένα αστείο φυσιολογικό, που συμβαίνει μεταξύ μπαμπά και κόρης. Έμενε κοντά μου τόσο όσο χρειαζόταν για να με παραπλανήσει και μετά να με επιβραβεύσει με ακόμα ένα κουτάκι ζαχαρούχο γάλα. Για να με απασχολήσει με κάτι άλλο, ώστε να αρχίσει να ξεχνιέται το γεγονός. Μου μιλούσε, προσπαθούσε να κάνει αστεία. Κυρίως να προκαλεί τη συμμετοχή μου σ' αυτό που έλεγε κι έκανε. Η βία και το ξύλο είχαν μειωθεί σημαντικά, κι αυτού του είδους η αγάπη αλλά και το ενδιαφέρον με γέμισαν ικανοποίηση. Άλλωστε ήμουν παιδί και είχα ανάγκη και την προσοχή και την αγάπη του πατέρα μου.

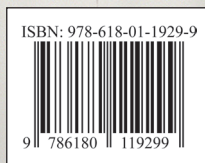
«Μα τι τόσο σημαντικό έχει η ζωή σου για να γίνει βιβλίο;» ρώτησα αυθόρμητα την Ιφιγένεια σ' εκείνη την πρώτη γνωριμία μας, τον χειμώνα του 1997. Όλα όσα μου είπε ήταν ανατριχιαστικά, φρικτά... Όσα άκουσα έκρυβαν τόση ασχήμια, που αναρωτιόμουν αν μπορούσα να τα διαχειριστώ. Κάθε λέξη πιο βαριά από την άλλη. Όλες μαζί ισοπεδωτικές.

Χίλιες και μία ζωές στριμωγμένες σε τέσσερις δεκαετίες, που με έκαναν να καταλάβω πως απέναντί μου έχω έναν άνθρωπο με διαβολεμένη ψυχραιμία και προκλητικό θάρρος· συγχρόνως, μια απελπιστικά μελαγχολική και θλιμμένη γυναίκα με παγωμένη ψυχή, που τολμά να σε κοιτάζει κατάματα και να σου μιλήσει για εκείνη τη σχέση ντροπής με τον πατέρα της και για όλα όσα στιγμάτισαν την ύπαρξή της.

Κάπως έτσι ξεκίνησε η αντίστροφη μέτρηση για την έκδοση αυτή. Μόνο που χαθήκαμε με την Ιφιγένεια. Και για περίπου είκοσι χρόνια η ιδέα του βιβλίου έμεινε μια ανικανοποίητη επιθυμία, ώσπου νίκησε η ανάγκη μας να φωνάξουμε δυνατά την αλήθεια και να σώσουμε όσο περισσότερες ζωές μπορούμε. Και την αλήθεια αυτή την κρατάτε στα χέρια σας.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 19115

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η